

Landschapstekening Kunsten in Kortrijk

Prioriteiten voor een stad en regio in transitie

KORTRIJK

INHOUD

Een nieuwe landschapstekening voor het kunstenveld in Kortrijk en regio	3
Situering en context	3
Het Kortrijks Kunstenoverleg als verbinder	4
Samenvatting	5
De stand van zaken in het Kunstenlandschap	5
Situatieschets: het kunstenveld in Kortrijk anno 2021	7
De opmaat: een korte terugblik op eerdere kunstenveldplannen	7
De Kortrijkse kunstenaars in kaart	10
Kortrijkse organisaties binnen het Kunstendecreet: functies en disciplines	10
Actoren ondersteund door andere Vlaamse decreten	13
Actoren ondersteund door het Kortrijkse cultuurbeleid	13
Uit in Kortrijk!	14
Samenvattende tabel (organisaties met stedelijke financiering)	16
Kerncijfers Kortrijks Kunstenoverleg	17
Zelfevaluatie: sterktes en werkpunten van het kunstenveld	19
Voornaamste sterktes	19
Voornaamste werkpunten	19
Omgevingsanalyse: urgente omgevingsfactoren als kansen en bedreigingen	21
Maatschappelijke trends	21
Kansen en bedreigingen voor het kunstenveld	22
Zes prioriteiten voor het kunstenveld in stad en regio Kortrijk	25
Prioriteit 1: We werken samen aan een kwalitatief en toekomstbestendig artistiek aanbod	26
Prioriteit 2: We maken de structurele omslag naar een duurzaam, divers, inclusief en meerstemmig kunstenveld	28
Prioriteit 3: We creëren een rijke habitat en vaste grond voor kunstenaars, door mentale en fysieke ruimte te creëren	29
Prioriteit 4: We bouwen mee aan een kwalitatieve en toegankelijke publieke ruimte als plek voor ontmoeting en inspiratie	31
Prioriteit 5: We pakken uit met de rol van de kunst aan de ontwikkeling van stad en regio	32
Prioriteit 6: We dragen de principes van fair practice uit in de brede regio, ook buiten de kunst	33
En nu?	34

Een nieuwe landschapstekening voor het kunstenveld in Kortrijk en regio

SITUERING EN CONTEXT

In juni 2012 maakte het Kortrijks Kunstenoverleg een 'Kunstenplan voor een stad in transitie, Kunstenoverleg Kortrijk op weg naar 2020'. Vandaag zijn we bijna tien jaar verder en maken we een nieuwe transitieoefening voor de kunsten in Kortrijk, met het perspectief op 2040. Waar willen we naartoe met stad en regio? En hoe kunnen de kunsten hieraan een betekenisvolle bijdrage leveren? Welke stappen moeten we met zijn allen zetten?

In deze Landschapstekening maakt het Kortrijks Kunstenoverleg, samen met een brede groep van professionals en liefhebbers met een hart en engagement voor de kunsten, **een stand van zaken op van het kunstenveld** in stad en regio Kortrijk. Maar er ontstaat vooral ook een **gedeeld toekomstperspectief** op de langere termijn.

Wat de verschillende actoren binnen het Kortrijkse kunstenveld met elkaar delen, is het verlangen om als kunstensector, en vanuit de specifieke dynamiek die de kunsten teweegbrengen, een betekenisvolle en zichtbare bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van de stad en de bredere regio. De Landschapstekening voor het Kortrijkse kunstenveld is een instrument dat perspectief biedt om daaraan een bijdrage te leveren en samen te werken. De Landschapstekening doet dat, gevoed door feiten en cijfers en een zelfevaluatie, door dit gedeelde verlangen om te zetten in een toekomstperspectief en concrete engagementen. Dat voert de verschillende actoren bij hun eigen strategische reflecties en geeft richting aan hun samenwerking.

De timing van deze oefening, op initiatief van de organisaties erkend binnen het Kunstendecreet, met steun van en i.s.m. de Stad Kortrijk, is niet toevallig. Ze werd ontwikkeld tegen de achtergrond van een nieuwe, meerjarige subsidieronde binnen het Kunstendecreet voor de periode 2023-2027. De Landschapstekening

helpt de structureel ondersteunde kunstorganisaties bij hun positionering in aanloop naar een nieuwe meerjarige ronde in het Kunstendecreet. Het geeft richting aan hun toekomstplannen vanuit een gedeeld engagement. Tegelijk voedt de Landschapstekening het stedelijk cultuurbeleid, dat vanuit een langetermijnperspectief inzet op de kracht van kunst en cultuur als een motor van transformatie in de stad en de bredere regio. Vanuit de ambitie om te streven naar de titel van Europese Culturele Hoofdstad 2030, werkt de Stad aan een culturele strategie op langere termijn. De Landschapstekening biedt alvast een stand van zaken en een strategisch perspectief voor wat betreft de kunsten.

Als de structureel gesubsidieerde kunstorganisaties en het stedelijk beleid echt een transformatieve impact willen hebben op de langere termijn, dan is samenwerking en een breed partnerschap noodzakelijk. Niet alleen tussen de sterkhouders in het kunstenveld en de Stad, maar ook binnen het bredere cultuurlandschap en andere sectoren met een hart voor de kunsten, zowel binnen Kortrijk als in de regio. Om die reden werd het gesprek over de Landschapstekening meteen breed opengetrokken. Begeleid door IDEA Consult (Joris Janssens en Cathy Cardon), engageerden bijna 50 kunstprofessionals en -liefhebbers uit de stad en de bredere regio zich (midden in de coronapandemie) voor een traject van drie online workshops in het voorjaar van 2021. Zowel gesubsidieerde als niet-gesubsidieerde kunstorganisaties, individuele kunstenaars, culturele plekken met een werking op het vlak van de kunsten, bevoorrechte waarnemers en geëngageerde burgers, ... namen deel. Tijdens drie werksessies zette deze groep verschillende stappen, die zichtbaar zijn in de opbouw van dit rapport. Een korte terugblik op eerdere 'kunstenveldplannen' en 'landschapstekeningen' was de opmaat voor een actuele stand van zaken van het kunstenveld in een snel veranderende maatschappelijke context. De identificatie van 6 prioriteiten leidde tot de ontwikkeling van een reeks van concrete engagementen.

HET KORTRIJKS KUNSTENOVERLEG ALS VERBINDER

Het Kortrijks Kunstenoverleg (KKO) is de plek waar professionele Kunst- en cultuurorganisaties uit Kortrijk elkaar ontmoeten. De werking van dit overleg werd in 2021 volledig herdacht. De nieuwe aanpak wil dieper doordringen in de organisaties, collectiever en actiever werken en verwerken. Er wordt gestreefd naar een sterkere betrokkenheid, expertisedeling, een verdeelde werklast, verantwoordelijkheid bij de basis, vertegenwoordiging in de kerngroep vanuit het collectief.

Het KKO wil de komende jaren inzetten op:

SAMEN LUIDER!

Het Kortrijks Kunstenoverleg geeft **extern advies** aan het beleid in stad, regio en Vlaanderen.

- Periodiek overleg met cultuurbeleidscoördinator en schepen: opvolgen adviezen + eerste contact voor nieuwe culturele opportuniteiten;
- Elke legislatuur een Memorandum;
- Twee keer per legislatuur state-of-the-arts: stand van zaken t.o.v. memorandum met gemeenteraadsleden en pers.

SAMEN STERKER!

Het Kortrijks Kunstenoverleg zorgt voor **interne expertisedeling** onder de organisaties en personeelsleden.

- Kunstenoverleg XL Winter (inhoudelijk, collectief thema) en Zomer (ontmoeting, informeel)
- Nieuwsflashes – nieuwsbrief: snel delen van interessante zaken, kennisdeling kort op de bal, info over gezamenlijke projecten die lopen...;
- Informele ontmoeting: onder de titel 'Totton!': maandelijks nodigt één organisatie het KKO uit op een activiteit met eventueel korte intro en lange afterdrink.

SAMEN ZICHTBAARDER!

Het Kunstenoverleg is een kwaliteitslabel dat garant staat voor kwaliteit en zichtbaarheid genereert door te wegen op **pers en city marketing**.

- Inpluggen op citymarketing (halfjaarlijkse meeting met de Stad + grote projecten Stad);
- Inpluggen op eigen communicatiekanalen – zodat we allen op dezelfde manier communiceren.

Samenvatting

Tegen de achtergrond van een nieuwe meerjarige subsidieronde en de nood aan een culturele langetermijnstrategie voor het stedelijke cultuurbeleid, ontwikkelde een brede groep van professionals en liefhebbers met hart voor de kunsten een 'Landschapstekening' voor het professionele kunstenveld in Kortrijk en de regio. Die Landschapstekening, een initiatief van het Kortrijks Kunstenoverleg met steun van de Stad Kortrijk, maakt niet alleen een met feiten en cijfers onderbouwde stand van zaken van het Kortrijkse kunstenveld anno 2021. Vooral biedt ze een perspectief op langere termijn, voor de kunsten in een breder maatschappelijke omgeving. Op basis van een zelfevaluatie schuiven de Kortrijkse kunstenuitvoeringsorganisaties 6 gezamenlijke prioriteiten naar voor: urgente werkpunten om als kunstenveld een betekenisvolle bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van stad en regio en het lokale, landelijke en internationale kunstenveld.

DE STAND VAN ZAKEN IN HET KUNSTENVELD

Kortrijk telt acht structureel ondersteunde kunstenuitvoeringsorganisaties: Designregio Kortrijk, kunstencentrum BUDA, NEXT festival, Theater Antigone, Unie der Zorgelozen, vzw Wit.h, Wilde Westen en De Figuranten. Uit de actuele stand van zaken blijkt dat zij sterkhouders zijn in het Kortrijkse kunstenveld. Op het vlak van **structurele erkenningen staat Kortrijk relatief sterk** in het Kunstendecreet, wat betreft beurzen en projecten veel minder. Vooral in de podiumkunsten is het ecosysteem sterk uitgebouwd. Ook op het gebied van muziek, design en film zijn er sterkhouders. Opvallend is de sterke vertegenwoordiging van participatieve kunstpraktijken in podiumkunsten én beeldende kunst.

Stedelijk initiatief versterkt de kunsten in Kortrijk op verschillende manieren: de Stad ondersteunt de op Vlaams niveau erkende actoren (binnen het Kunstendecreet, maar ook binnen circus, jeugd, erfgoed, sociaal-cultureel werk); stedelijke actoren (Cultuurcentrum, de musea en erfgoedinstellingen, de bibliotheek, Deeltijds Kunstonderwijs) werken complementair aan de Vlaamse kunstenuitvoeringsorganisaties, vooral op het vlak van presentatie en publiekswerking. Verder geeft de Stad de spreekwoordelijke kunstenuitvoeringspiramide een bredere basis via de reglementen voor professionele en semiprofessionele cultuurorganisaties.

Een analyse op basis van events in de UiTdatabank laat zien dat deze Vlaams en stedelijk ondersteunde spelers de sterkhouders zijn van het kunstenveld in de Stad Kortrijk, maar ook dat die professionele werkingen ingebed zijn in een bredere context: amateurkunsten en sociaal-culturele initiatieven zorgen voor een bredere culturele bedding voor de artistieke praktijk.

Het kunstenveld zoals het eruit ziet, is het resultaat van hard werk de laatste decennia. Vaak pionierswerk, dat intussen duurzaam is verankerd. De sector zelf ziet de kwaliteit en diversiteit van het artistieke aanbod als een belangrijke sterkte en historische verdienste. Die is het gevolg van de kwaliteit van de artistieke spelers én de manier waarop ze samenwerken. Samen zorgen ze ervoor dat de kunsten een essentieel onderdeel zijn van de aantrekkingskracht van de Stad Kortrijk als een 'urban village' en de regio Kortrijk als een innovatieve kennisregio en pool van ontwikkeling. Niet toevallig scoort Kortrijk in de Cultural and Creative Cities Monitor hoog op het vlak van culturele aantrekkingskracht en participatie.

Maar het werk is niet af. Er zijn nog lacunes in het artistieke ecosysteem (vooral op het gebied van beeldende kunst). De professionalisering van de kunsten – en de toenemende competitie en resultaatsgerichtheid in het kunstenveld leiden ertoe dat de vrije ruimte voor experiment kleiner werd. De kunstensector is nog te weinig een spiegel van de sociale en demografische realiteit. Bruggen tussen de professionele kunsten, jeugd en onderwijs zijn nog te weinig ontwikkeld.

De Grote Verreiding

We staan sterk op het vlak van samenwerking, maar er zijn te weinig verbindingen buiten de professionele kunsten, waardoor kansen blijven liggen, ook op andere vlakken. De samenwerking binnen de Euregio is door het wegvallen van subsidies de voorbije jaren gedaald. Mede daardoor missen we kansen om het artistieke en culturele imago van stad en regio zichtbaar te maken en onze sterktes te valoriseren.

Bovendien zijn de sterktes en troeven nooit verworven: de kunsten werken niet in een vacuüm, maar zoeken een plek pal in het midden van een snel veranderende samenleving. De bevolking groeit en wordt meer divers op het vlak van herkomst. Vergrijzing en verdunning (steeds kleinere gezinnen) zijn belangrijke demografische trends. Kortrijk maakt deel uit van een welvarende kennisregio, met de stad als een belangrijke tewerkstellingspool. In de regio neemt niet alleen de welvaart, maar ook armoede en financiële kwetsbaarheid toe, zeker bij jongeren en mensen van niet-Belgische origine. De maatschappelijke en culturele participatie zijn goed en burgers zijn tevreden, maar er blijft werk aan de winkel om kwetsbare groepen te betrekken, terwijl traditionele

vormen waarop mensen zich organiseren en verenigen fundamentele veranderingen ondergaan. Dat de Covid-crisis een versneller zal blijken van diverse maatschappelijke trends en ontwikkelingen – bijvoorbeeld de nood aan een kwalitatieve publieke ruimte, of digitale transformatie – is zeker, maar het is nog niet helemaal helder welke kant het balletje precies gaat rollen.

Deze urgente omgevingsfactoren stellen de huidige status quo ter discussie en vragen om een andere aanpak. Kort samengevat komen uit deze eerste stap in de analyse vijf discussiepunten telkens terug: de kwaliteit en diversiteit van het aanbod, de nood aan 'vrijplaatsen' voor experiment, een omslag maken op het vlak van inclusie en diversiteit, de nood om in te zetten op publieke ruimte, het imago van de kunsten in stad en regio. De bovenstaande 5 uitdagingen gaan zonder uitzondering over complexe systemische kwesties, die individuele actoren niet op zichzelf kunnen aanpakken. Deze taaie vraagstukken aanpakken vergt een benadering op de lange termijn. Deze aanpak krijgt vorm in het formuleren van 6 prioriteiten voor de toekomst.

Situatieschets: het kunstenlandschap in Kortrijk anno 2021

In een eerste beweging maken we een situatieschets van het Kortrijkse kunstenlandschap anno 2021. Waar staan we vandaag binnen het artistieke ecosysteem van Kortrijk en omgeving? Welke zijn de meest urgente omgevingsfactoren die een impact hebben op het werk van kunstenaars en -organisaties? Tijdens twee werksessies presenteerde IDEA Consult een aantal facts & figures over de kunsten in Kortrijk, die uiteindelijk een zelfevaluatie en zelfreflectie voedden bij een kleine 50 deelnemers. De oefening begon met een korte terugblik op een aantal vergelijkbare mappings uit het verleden: de Kunstenplannen uit 1995 en 2012.

DE OPMAAT: EEN KORTE TERUGBLIK OP EERDERE KUNSTENPLANNEN

Het is niet de eerste keer dat er een Landschapstekening van het Kortrijkse kunstenlandschap wordt ontwikkeld. In Kortrijk bestaat er onder de kunstspelers een lange traditie om samen na te denken welke uitdagingen ze delen en welke ambitieuze initiatieven hierop een antwoord kunnen zijn. In 1995 was er al *Een (podium) kunstenplan voor Kortrijk in Zuid-West-Vlaanderen. Een vingeroefening op weg naar een plan*, onder redactie van Bart Caron, Paul de Marez, Johan Denauw, Roos Desmet, Willy Malysse en Franck van Erven. Hoewel die zelfverklaarde 'vingeroefening' op een aantal punten erg sterk de sporen van de tijdsgeest draagt, zijn een aantal opvallende punten ook vandaag nog relevant:

- ▶ Al in 1995 lag de focus een stuk breder dan enkel de stad, maar ook op de bredere regio Zuid-West-Vlaanderen. Sinds 1995 heeft in Vlaanderen het regionedenken opgeld gemaakt, maar regio Kortrijk was hierin zeker een voorloper. **Regionaal denken zit in het DNA van de Kortrijkse kunstenaars.**
- ▶ De klemtoon lag in 1995 sterk op de podiumkunsten, hoewel de nota nadrukkelijk een bredere blik op het kunstenlandschap bepleit. Verder in de tekst zien we dat Kortrijk nog steeds erg sterk staat op het vlak van de podiumkunsten, maar dat er de laatste 25 jaar bijzondere stappen vooruit zijn gezet **naar een breder en meer divers kunstenlandschap**, bijvoorbeeld op het vlak van muziek, film, vormgeving, beeldende kunsten, ...

Inderdaad, het woord 'vingeroefening' klinkt zeer bescheiden, maar een aantal **ambitieuze ideeën** uit de nota zijn sindsdien ook **gerealiseerd**, bijvoorbeeld de ambitie om sterk in te zetten op de ontwikkeling en

productie van podiumkunsten (vanuit de Tacktoeren/Budatoren), een 'filmhuis' voor Kortrijk (Budascoop), investeringen op het vlak van culturele infrastructuur, samenwerking tussen Stad en sector ...

In 2012 verscheen *Kunstenplan voor een stad in transitie. Kunstenoverleg Kortrijk op weg naar 2020*. Een nota die tot stand kwam op basis van een reeks individuele gesprekken met verschillende actoren in het Kortrijkse kunstenlandschap. Ook deze nota formuleerde **een visie waarbij kunst en cultuur de gangmaker zijn voor een bredere maatschappelijke transitie in de stad**, *'Een transitiestad doordrenkt van duurzaamheid en innovatie'*, én de bredere regio, *'een regio die niet noodzakelijk mee racet in de wedloop van vraag en aanbod'*. Op basis van die visie schoof de nota een aantal actiepunten naar voor.

- ▶ Het Kunstenplan van 2012 identificeerde als voornaamste sterktes: de artistieke kwaliteit, zowel op het niveau van creatie en spreiding; de culturele infrastructuur; een groot en enthousiast publiek; het menselijk kapitaal in de sector: sterke en geëngageerde professionals; de onderlinge verstandhouding; de 'onderlinge vibe'...
- ▶ De kritische vragen die het Kunstenplan in 2012 naar voren schoof, hadden vooral te maken met de match tussen het aanbod en het publiek. Is er geen 'overaanbod'? Zijn er voldoende presentatiemogelijkheden voor het aanbod? Is het publiek wel divers genoeg? Zijn er voldoende inspanningen op het vlak van kunsteducatie? Zijn er voldoende mogelijkheden voor lokale talentontwikkeling?
- ▶ Het Kunstenplan van 2012 stelde dat het huidige samenlevingsmodel ter discussie staat, vanuit het samenspel van een aantal maatschappelijke ontwikkelingen. Demografische trends (vergrijzing, vergroening, verdunning) en de druk op de overheidsfinanciën leiden tot een toenemende

sociale ongelijkheid. In het licht van een die maatschappelijke uitdagingen stelde het Kortrijks Kunstenoverleg zichzelf 7 actiepunten tot doel:

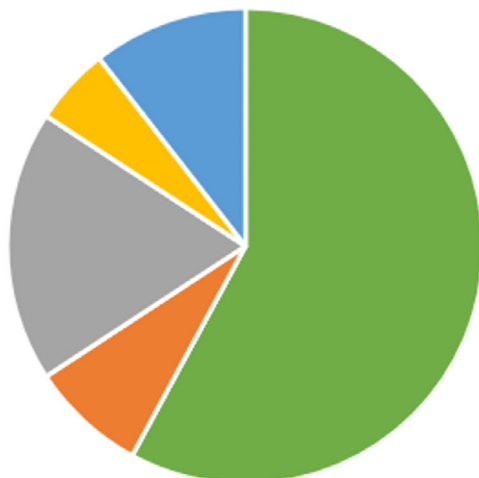
- Meer samenwerking, tussen de kunstspelers, met andere actoren, met de Stad;
- Meer 'cement', of regionale verankering: grotere betrokkenheid creëren voor het aanbod, in de regio, bv. door anders programmeren, thematisch te werken, regionaliseren...;
- Meer zorg voor het publiek: door in te zetten op toeleiding, participatie, en het verhogen van culturele competenties, kunnen de kunstspelers samenwerken om een divers publiek te bereiken;
- Europese projecten in de regio, vanuit een sector overschrijdende invalshoek;
- Meer zichtbaarheid creëren voor het aanbod, via de pers, de kanalen van de Stad;

- "Bezint eer ge begint": het Kunstenplan van 2012 bevatte een pleidooi om zelfkritisch te zijn en de kwaliteitslat hoog te leggen;
- Een andere relatie met de stedelijke overheid: vanuit een gedeelde ambitie en met inspraak.

Hoe kijken we hier bijna tien jaar later op terug? We deden een poll bij de deelnemers aan het nieuwe Landschapstekeningstraject. Bijna drie op vijf vond dat sinds 2012 **de grootste vooruitgang werd geboekt op het vlak van de samenwerking**. Daarnaast is ook **de zichtbaarheid van het aanbod versterkt**. Maar een aantal actiepunten blijven open. Anno 2021 zien de Kortrijkse kunstspelers de prioritaire noodzaak om te **blijven inzetten op de zorg voor het publiek en de verankering van de kunsten in stad en de bredere regio, ook via internationale projecten**.

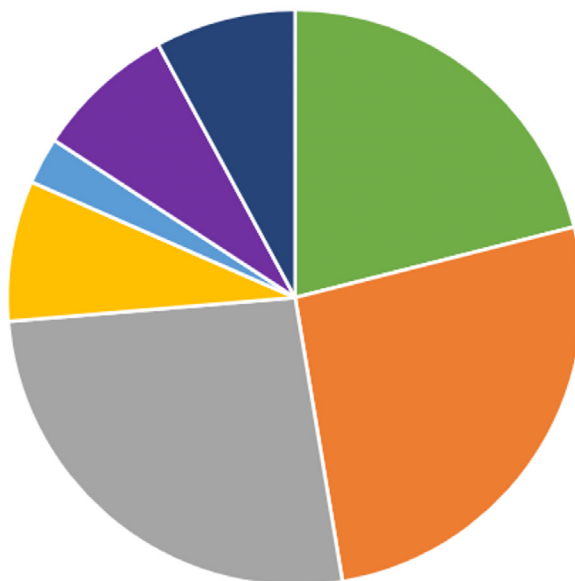
Op welk actiepoint zijn de afgelopen jaren de grootste stappen vooruit gezet?

- Meer samenwerking
- Meer zichtbaarheid
- Meer zorg voor het publiek
- Een andere relatie met de stedelijke overheid
- Europese en internationale projecten in de regio

Terugblik op Kunstenplan van 2012 (eerste poll tijdens werksessie Landschapstekening van 16 maart 2021).

Wat blijft voor jou het belangrijkste actiepoint om vanaf 2021 aan te werken?

- Meer cement of regionale verankering
- Bezint eer ge begint
- Meer samenwerking
- Europese en internationale projecten in de regio
- Een andere relatie met de stedelijke overheid
- Meer zichtbaarheid
- Meer zorg voor het publiek

Terugblik op Kunstenplan van 2012 (tweede poll tijdens werksessie Landschapstekening van 16 maart 2021).

DE KORTRIJKSE KUNSTENSPELERS IN KAART

Vooraleer we nagaan waar we vandaag staan, voorbij de transitiehorizon die het vorige Kunstenplan naar voren schoof, brengen we het Kortrijkse kunstenlandschap in kaart. Dit doen we op basis van diverse databronnen. We beginnen met een overzicht van de erkende spelers binnen het Kunstendecreet. We verbreden vervolgens het perspectief door ook stedelijke actoren en door de Stad ondersteunde initiatieven in het vizier te nemen. We completeren het plaatje met een overzicht van organisatoren die hun aanbod aan concerten, films, tentoonstellingen en theater- en dansvoorstellingen communiceren via de UiTdatabank. Omwille van de beperking van de datasets beperkt deze cijfermatige mapping zich in eerste instantie tot de actoren en het aanbod in stad Kortrijk. Voor een bredere mapping van de kunst- en cultuurorganisaties in de regio verwijzen we naar de 'veldtekening' die het Intergemeentelijke Samenwerkingsverband Zuidwest opmaakte in het kader van het Decreet Bovenlokale Cultuurwerking.

Kortrijkse organisaties binnen het Kunstendecreet: functies en disciplines

We beginnen dus met een situering van Kortrijkse actoren die erkend zijn binnen de context van het Kunstendecreet. In 2017 – bij de start van de lopende meerjarige subsidieperiode – werden er in het Kunstendecreet 657 actoren ondersteund: ofwel via werkingssubsidies voor organisaties, ofwel via projectmatige subsidies voor organisaties of individuele kunstenaars.

Daaronder tellen we (in 2017) tien Kortrijkse begunstigden.

- ▶ We tellen **acht structureel ondersteunde organisaties** voor de periode 2017-2022: Designregio Kortrijk, kunstencentrum BUDA, NEXT festival, Theater Antigone, Unie der Zorgelozen, vzw Wit.h, Wilde Westen en De Figuranten (gevestigd in Menen, maar met maatschappelijke zetel in Kortrijk). Zij ontvingen in 2017 samen een totaalbedrag van 3.441.455.04 euro. Vergeleken met andere centrumsteden scoort Kortrijk hiermee relatief goed. Uiteraard is de omvang van het kunstenlandschap van een heel andere orde dan in grotere steden als Antwerpen, Brussel of Gent. Van de andere Vlaamse centrumsteden heeft Kortrijk – op Leuven (13) na – echter het grootste aantal structurele erkenningen.
- ▶ Als we uitzoomen telt de **provincie West-Vlaanderen** 21 erkende kunstorganisaties¹. Een clustering van organisaties bevindt zich rond Oostende (3) en Brugge (5) in het noorden en Kortrijk (8) in het zuiden van de provincie.
- ▶ Opvallend is wel het **relatief lage aantal Kortrijkse projectmatige initiatieven**. Voor de jaren 2017 en 2018 zien we individuele kunstenaars en projectmatige initiatieven vooral binnen de 'driehoek' Antwerpen-Gent-Brussel, waar kunstenaars zich graag vestigen. Maar de cijfers in Kortrijk (2 in 2017, 3 in 2018, 0 in 2020, 1 in 2021) liggen voor die projectmatige subsidies ook lager dan in Leuven, Mechelen, Hasselt, Genk of Leuven. Is dit een werkpunt?

Er zijn dus diverse structureel erkende kunstorganisaties, en die zetten samen in op een mix van disciplines en functies. Het onderstaande schema geeft het overzicht.

	Ontwikkeling	Productie	Presentatie	Participatie	Reflectie
BUDA	x		x	x	
De Figuranten				x	
Designregio Kortrijk	x				
INTERNATIONAL ARTS FESTIVAL NEXT			x		
THEATER ANTIGONE	x	x	x	x	
Unie der Zorgelozen		x		x	
Wilde Westen			x		
WIT.H				x	

architectuur en vormgeving	audiovisuele en beeldende kunst	podiumkunsten	muziek	transdisciplinair
----------------------------	---------------------------------	---------------	--------	-------------------

Overzicht van de structureel erkende kunstorganisaties in Kortrijk (2017-2022).

Theater Antigone © Bart Gineten

Welk beeld geeft dit van het structureel ondersteunde deel binnen het Kortrijkse ecosysteem?

- ▶ De meeste van de structureel ondersteunde spelers zetten in op de **podiumkunsten**. Binnen de podiumkunsten zijn ook alle 'functies' van het Kunstendecreet aanwezig, m.u.v. reflectie. Theater Antigone en de Unie der Zorgelozen zetten in op productie én participatie.
- ▶ Opvallend is dat relatief veel Kortrijkse kunstenspelers inzetten op de **functie participatie**. Theater Antigone, de Unie der Zorgelozen, Wit.H, De Figuranten en BUDA zetten sterk in op participatie. Dit is sterk onderscheidend ten opzichte van andere steden.
- ▶ De **functies ontwikkeling en presentatie** zijn voor de podiumkunsten aanwezig. Kunstencentrum BUDA zet het hele jaar door structureel in op ontwikkeling en presentatie (en participatieve projecten). Het internationale kunstenfestival NEXT doet dit voor de hele regio, over taal- en landsgrens heen - in de Euro-metropool Lille-Kortrijk-Tournai en in Valenciennes.
- ▶ Voor **muziek** is enkel de functie presentatie aanwezig, door Wilde Westen, een speler die een breed gamma van genres aanbiedt. Hoewel er verder geen structurele erkenningen zijn binnen muziek, zijn er in de stad en de regio uiteraard wel een aantal relevante initiatieven die lokaal ondersteund worden of zonder subsidies werken. We komen er dadelijk op terug.
- ▶ Designregio Kortrijk is binnen het Kunsten-decreet erkend voor de **functie ontwikkeling**, maar heeft een bredere werking als platform

voor projecten en ontmoeting voor een netwerk van bedrijven, ontwerpers, onderwijs, ...

- ▶ Wit.H is de enige structureel gesubsidieerde organisatie die inzet op **beeldende kunsten**. In welke mate is een binnen het Kunstendecreet structureel erkende presentatieplek voor beeldende kunsten een lacune? Feit is dat deze functie mede wordt opgenomen door actoren van binnen de Stad (Be-Part, Team Musea en Tentoonstellingen) en soms grootschalige projecten en stadsinitiatieven, zoals Play 2018 en Paradise 2021.
- ▶ Er zijn geen spelers die inzetten op de functie reflectie. Is dit dan een lacune? De constatering is dat de functie 'reflectie' over het kunstenvormingslandschap enerzijds wordt opgenomen door structurele spelers op het Vlaamse niveau – bijvoorbeeld de culturele tijdschriften – met reflecties die uiteraard ook voor de kunsten in Kortrijk van belang zijn. Anderzijds is het zeker ook zo dat een aantal structureel erkende spelers uit Kortrijk de reflectie over de kunsten op het Vlaamse en het internationale niveau voeden, zonder dat ze dit vakje aan vinkten bij hun aanvraag in het Kunstendecreet. Kunstencentrum BUDA organiseerde b.v. internationale conferenties over de rol van kunstinstellingen en over participatieve praktijken, en realiseerde een festival over de linken tussen kunsten en onderwijs. De Unie der Zorgelozen publiceert hun Gazet waarbij ze hun blik op de wereld werpen en organiseert lezingen en debatavonden rond maatschappelijke thema's.

Actoren ondersteund door andere Vlaamse decreten

Naast de organisaties die erkend zijn binnen het Kunstendecreet zijn verschillende professionele organisaties in Kortrijk gevestigd die structureel erkend worden binnen andere Vlaamse decreten:

- PERPLX (Circusdecreet)
- Avansa Mid- en Zuidwest (Decreet Sociaal-cultureel Volwassenenwerk)
- Passerelle en Casa Blanca (cultuur-educatie binnen Jeugddecreeet)
- Bolwerk en de Stroate (bovenlokale jeugdhuizen binnen het Jeugddecreeet)

Actoren ondersteund door het Kortrijkse cultuurbeleid

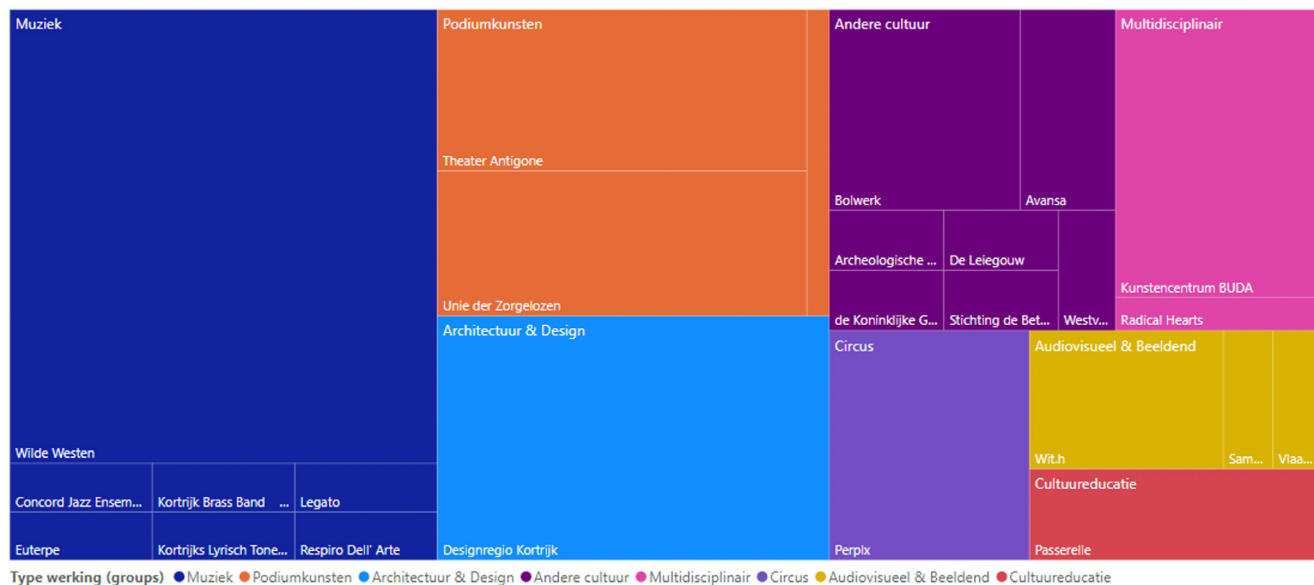
Ook het stedelijk cultuurbeleid is een belangrijke sokkel van het Kortrijkse kunstlandschap. Stedelijk initiatief versterkt de kunsten in Kortrijk op verschillende manieren. Aanvullend op de private kunst- en cultuurorganisaties zijn er stedelijke actoren.

Deze werken complementair, vooral ook het vlak van presentatie en publiekswerking:

- Cultuurcentrum Kortrijk (Schouwburg, Muziekcentrum Track en DURF2030)

- Bibliotheek Kortrijk (Centrale bib en 9 buurtbibliotheken)
- Stedelijke Musea, Tentoonstellingen en Erfgoed (Texture, Kortrijk1302, Groeningeabdij)
- Team Evenementen
- Deeltijds Kunstonderwijs (Academie en Conservatorium)

De Stad ondersteunt de op Vlaams niveau erkende actoren (binnen het Kunstendecreet, maar ook binnen circus, jeugd, erfgoed, sociaal-cultureel werk). Verder geeft de Stad de spreekwoordelijke kunstenpiramide een bredere basis via de reglementen voor professionele en semiprofessionele cultuurorganisaties. Welke zijn ze? In 2020 werden 28 private organisaties ondersteund door de Stad, binnen het kader van het cultuurbeleid. Een aantal grotere spelers wordt 'op naam' ondersteund via een samenwerkingsovereenkomst. Heel wat kleinere initiatieven krijgen steun via de reglementen voor respectievelijk 'Kunst- en cultuurorganisaties' en 'semiprofessionele organisaties voor kunst- en cultuurspreiding'. De onderstaande grafiek laat zien binnen welke disciplines deze 28 organisaties actief zijn. De grootte van het veld geeft een beeld van het relatieve aandeel van die organisatie binnen het totaal van de stedelijke subsidies. De kleurcode zegt iets over de disciplines en sectoren waarbinnen de organisaties actief zijn, en is gebaseerd op een classificatie gebruikt door de Stad Kortrijk.

Overzicht van de cultuurorganisaties die de Stad Kortrijk in 2020 ondersteunde op naam, of via reglementen. Bron: Stad Kortrijk.

De ondersteuning naar verenigingen en amateurkunsten is niet opgenomen in deze tekening. Toch is het niet onbelangrijk om mee te geven dat Kortrijk hoog scoort in de stadsmonitor 2021 als het gaat over het aantal amateurkunstenorganisaties (85 erkende organisaties) en sociaal-cultureel volwassenenwerk. Kortrijk telt ook 22 erkende jeugdcultuurinitiatieven. Het geeft aan dat er ook op dat vlak een brede basis is voor de cultuurpiramide in Kortrijk.

Uit in Kortrijk!

In een laatste beweging zetten we het vizier op het aanbod. We gaan hiervoor te rade bij de UiTdatabank, die het brede vrijetijdsaanbod in Vlaanderen in kaart brengt. Voor deze oefening focusten we op het aanbod aan tentoonstellingen, concerten, film, theater- en dansvoorstellingen en festivals in Kortrijk, in de periode tussen 16 maart 2019 en 15 maart 2021 – twee jaar voor de eerste werksessie. De data werden gedownload vanop www.uitinvlaanderen.be (geraadpleegd op 7 maart 2021). Allicht zijn er vele van deze activiteiten geschrapt wegens de coronacrisis, maar voor de oefening die we hier willen maken is dat niet noodzakelijk een probleem: we willen immers in kaart brengen welke de relevante aanbieders zijn van artistieke evenementen, niet hoeveel evenementen er nu werkelijk hebben plaatsgevonden, en hoeveel niet. We merken hierbij wel op dat de scope van de UiTdatabank breder is dan het professionele kunstlandschap: ook amateurkunsten en semiprofessioneel aanbod komt in het vizier. De focus van de Landschapstekening ligt op het professionele landschap. Tegelijk is het nuttig om te kijken hoe dit professionele landschap breder ingebed zit, en of er professionele aanbieders zijn buiten de scope van onze datasets met gesubsidieerde organisaties?

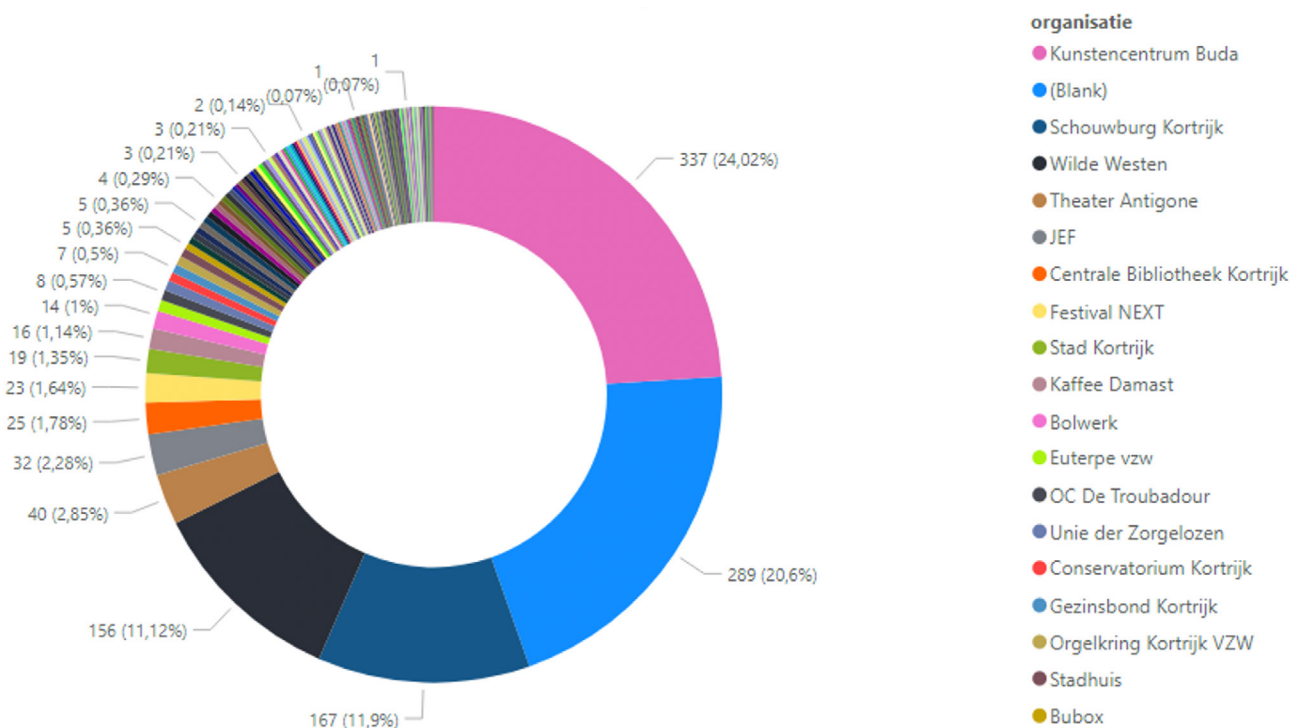
De voornaamste inzichten:

- We tellen in deze periode 1.447 activiteiten. Het betreft doorgaans filmvertoningen (587, of 40%),

concerten (410, of 28%) en theatervoorstellingen (238, of 16%), tentoonstellingen (103, of 7%) en dansvoorstellingen (63, of 4%).

- Deze evenementen worden in totaal georganiseerd door 155 verschillende organisatoren.
 - 65 verschillende organisatoren van concerten, dus gemiddeld 6 concerten per organisator.
 - 51 verschillende organisatoren van theatervoorstellingen – dus gemiddeld 4,6 theatervoorstellingen per organisator.
 - 36 organisatoren van tentoonstellingen – dus gemiddeld 2,8 tentoonstellingen per organisator.
 - 18 verschillende organisatoren van filmvertoningen – dus gemiddeld 32 filmvertoningen per organisator.
 - 16 verschillende organisatoren van dansvoorstellingen – dus gemiddeld 3,9 dansvoorstellingen per organisator.
 - Voor 289 evenementen ontbreekt info over de organisator.

Als het aantal evenementen per organisator een indicator is van een continue werking en een professionele aanpak, dan laten de gemiddelden zien dat vele van de 155 organisatoren en een aantal van de 1.447 evenementen te situeren zijn binnen het verenigingsleven of een niet- of semi-professionele context. Dit wordt bevestigd door de onderstaande grafiek, die het aandeel weergeeft van de verschillende organisatoren in het totale aantal evenementen.

Organisatoren van artistieke evenementen in Kortrijk maart 2019-maart 2021 (Bron: UiTdatabank, publiek)

Vornaamste presentatieplekken zijn kunstencentrum BUDA (inclusief de filmvertoningen), Schouwburg en Wilde Westen. Hierna volgen Theater Antigone, Jeugd en Film, de Centrale Bibliotheek en NEXT. Kaffee Damast is de meest actieve niet-gesubsidieerde plek die met enige regelmaat activiteiten (concerten) organiseert. Hierna nemen de aantallen evenementen per organisator snel af. Met andere woorden, de door Stad en Vlaamse Overheid ondersteunde presentatieplekken zijn de professionele sterkhouders van het Kortrijkse kunstenaanbod.

Er zijn weinig tot geen private aanbieders met een regelmatig aanbod aan culturele evenementen (tenminste: die hun aanbod via de UiTdatbank delen). Maar de aanwezigheid van tientallen occasionele presentatieplekken laat zien dat de top geschraagd wordt door een brede basis: het middenveld, amateurkunsten, verenigingsleven. Welke mogelijkheden liggen hier voor het professionele kunstenveld om zijn doelstellingen te realiseren?

Samenvattende tabel (organisaties met stedelijke financiering)

		VLAAMS EN STEDELIJK ERKEND	LOUTER STEDELIJK (stedelijke actoren en via subsidies/reglementen/samenwerkingsovereenkomst)
BINNEN SCOPE KUNSTEN-DECREET	Audiovisuele en beeldende kunst	Wit.h, Kunstencentrum BUDA	Stedelijke actor: Bubox; BePart, Stedelijke Academie, Andere: Vlaams Filmmuseum en -archief, Samo Pravo.
	Design	Designregio Kortrijk	Interieur
	Podium	Theater Antigone, Unie der Zorgelozen, NEXT festival, Kunstencentrum BUDA	Het Bataljong
	Muziek	Wilde Westen	Stedelijke actor: Muziekcentrum Track, Conservatorium Kortrijk Andere: Concord Jazz Ensemble, Euterpe, Kortrijks Lyrisch Toneel, Kortrijk Brass Band, Respiro Dell' Arte, Legato
	Multi- en transdisciplinair		Kortrijkse Schouwburg, Radical Hearts, Reveil, DURF2030
BUITEN SCOPE KUNSTEN-DECREET	Jeugd	Bolwerk (Jeugddecreeet), de Stroate (Jeugddecreeet)	
	Circus	PERPLX (Circusdecreeet)	
	Literatuur		Openbare bibliotheek
	Cultuureducatie	Passerelle (Jeugddecreeet)	
	Deeltijds Kunstonderwijs	Muziek (Conservatorium) en beeldende kunst (Academie)	
	Cultureel Erfgoed	Erfgoed Zuidwest (IGS) (Vlaamse erkenningen Cultureel erfgoed vallen buiten de scope van dit onderzoek)	Stedelijke actoren: 1302, Texture, Trezor Andere: West-Vlaamse Gidsenkring afdeling Kortrijk, Stichting de Bethune, De Leiegouw, de Koninklijke Geschied- en Oudheidkundige Kring Kortrijk, Archeologische Stichting Zuidwest-Vlaanderen.
	Sociaal-cultureel volwassenenwerk	Avansa MZW	

Scope: Werkingsubsidies Kunstendecreeet 2017-2021 / Stedelijke subsidies voor professionele cultuurwerkingen (2021) / Ledenlijst Kortrijks Kunstenoverleg. Bronnen: Departement CJM, Stad Kortrijk, Kortrijks Kunstenoverleg.

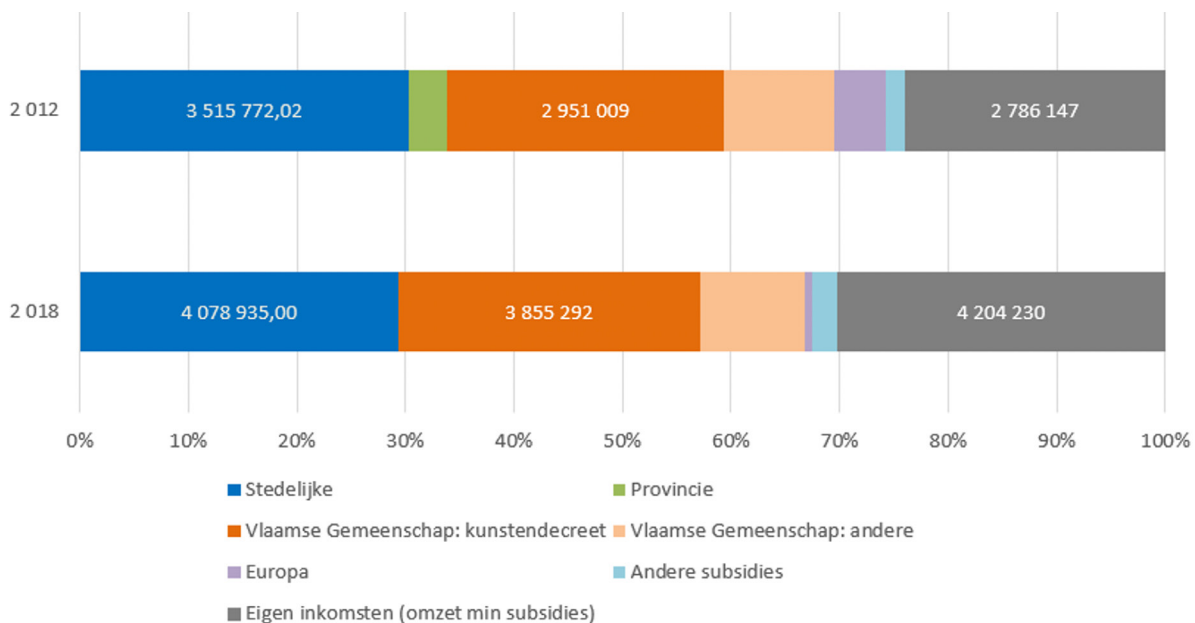

Wit.H – Hell Gate

Kerncijfers Kortrijks Kunstenoverleg

Het Kortrijks Kunstenoverleg – waarvan naast de acht structureel erkende organisaties ook organisaties met een Vlaamse en/of lokale erkenning en subsidiëring deel uitmaken² – verzamelde een aantal kerncijfers over zijn leden, voor de referentiejaar 2012 en 2018.

Hieronder bundelen we een aantal inzichten. Een eerste grafiek vergelijkt voor deze twee referentiejaar de verschillende inkomstenbronnen van de structureel ondersteunde kunstorganisaties.

Inkomstenbronnen leden Kortrijks Kunstenoverleg 2012 en 2018. Bron: Kortrijks Kunstenoverleg

Vergelijken we de inkomsten uit 2018 met die uit 2012, dan zien we dat de subsidies voor de Kortrijkse kunstorganisaties algemeen zijn toegenomen, en dit zowel op het Vlaamse³ als op het stedelijke niveau. De provinciale middelen zijn weliswaar weggevallen:

ze zijn – voorlopig geoormerkt – toegevoegd aan de stedelijke of Vlaamse enveloppes. Meest opvallend is een **stijging van de eigen inkomsten**: die stijging is zowel absoluut als relatief. Het bedrag van de eigen inkomsten is op zes jaar tijd met 50% toegenomen.

² Volgende organisaties gaven hun cijfers vrij: Wilde Westen, Euterpe vzw, Passerelle, de Unie der Zorgelozen, Wit.h, de stedelijke musea & erfgoedinstellingen, Respiro, kunstencentrum BUDA, NEXT, Perplx vzw, de Schouwburg, Antigone, Vormingplus, Deeltijds Kunstonderwijs en Bolwerk.

³ Het oranje balkje bevat naast Kunstendecreet ook andere structurele enveloppes van de spelers van het KKO, zoals de middelen van PERPLX uit het Circusdecreet. Dit verklaart het verschil met het in het vorige deel vermelde cijfer.

Onderstaande tabel leert ons dat het aantal publieks-activiteiten per jaar is gestegen. Weliswaar is het aantal bezoekers per jaar gedaald. Wat tewerkstelling betreft leren we dat de kunsten-

organisaties meer personeel in dienst hebben (zowel in termen van individuele personen als wat betreft voltijdse equivalenten), maar dat het aantal vrijwilligers is gedaald.

	2012	2018
Aantal publieksactiviteiten per jaar	4.756	5.032
Aantal bezoekers per jaar	288.667	275.636
Aantal VTE in dienst	114	127
Aantal personeelsleden	159	212
Aantal vrijwilligers	780	763

Diverse kerncijfers leden Kortrijks Kunstenoverleg 2012 en 2018. Bron: Kortrijks Kunstenoverleg.

Samenvattend kunnen we stellen dat op basis van de data regio Kortrijk een sterk, divers en complementair professioneel kunst- en cultuurlandschap heeft. Dit geldt zowel voor de organisaties binnen het Kunsten-decreet onderling als in combinatie met andere professionele cultuurorganisaties, zowel stedelijk als privaat. Deze organisaties zijn de sterkhouders van het Kortrijkse

kunstenaanbod. De kerncijfers geven ook een sterke groei aan op vlak van eigen inkomsten. De organisaties bundelen krachten en delen informatie in het Kortrijks Kunstenoverleg. Tegenover de sterke structuren staat echter het beperkt aantal projectaanvragen binnen het Kunstendecreet die vanuit regio Kortrijk worden goedgekeurd.

ZELFEVALUATIE: STERKTES EN WERKPUNTEN VAN HET KUNSTENLANDSCHAP

In het bovenstaande brachten we stapsgewijs het (hoofdzakelijk gesubsidieerde) kunstenedschap in kaart. Hoe evalueren die professionele actoren nu de eigen situatie? Waar zien zij – ongeveer tien jaar na het vorige Kunstenplan, dat een transitie inzette met het oog op 2020 – de sterktes en werkpunten voor dit kunstenedschap? De bovenstaande 'temperatuurmeting' over het vorige Kunstenplan gaf al een eerste indicatie. Tijdens een werksessie op 16 maart 2020 maakten een 50-tal aanwezigen ook meer diepgaand de stand van zaken op, gevoed door de facts en de figures. Welke zijn volgens hen vandaag de sterktes en historische verdiensten van het kunstenveld in stad en regio Kortrijk? Welke werkpunten staan nog open?

Voornaamste sterktes

- ▶ **Regio van makers.** Regio Kortrijk is sterk op vlak van maken. Ontstaan vanuit de historisch sterke vlas- en textielindustrie en evoluerend richting spijttechnologie en creatieve industrie. Organisaties als Antigone, BUDA, NEXT, Unie der Zorgelozen en Wit.h ondersteunen kunstenaars in hun ontwikkeling en creatieprocessen. Naast de kunstenedorganisaties zetten ook spelers als PERPLX, Passerelle en Bolwerk hier sterk op in. Daarnaast is er een kwalitatieve en diverse infrastructuur die die mogelijk maakt (Budatoren, Budascoop, Budafabriek, Muziekcentrum, Scala, Antigone).
- ▶ **Het artistieke en culturele aanbod.** Er is een sterk, divers en complementair aanbod in de podiumkunsten en het participatief werken. Op vlak van beeldende kunsten ontstaat een dynamiek door de komst van nieuwe spelers (BePart, straks ook Groeningeabdij) en evenementen (triennale actuele beeldende kunsten Paradise). Kortrijk is de voorbije jaren uitgegroeid tot en profileert zich als een sterke muziekstad.
- ▶ **De kwaliteit van de artistieke spelers en de manier waarop ze samenwerken.** Als het aanbod nog breder en veelzijdiger is geworden, dan is dat het werk van een diverse groep aan artistieke spelers. Tussen sterke actoren in de stad en de bredere regio is en blijft er een grote nabijheid en een grote samenwerkingsbereidheid. De stappen vooruit op het vlak van samenwerking binnen het kunstenedschap wordt anno 2021 bijzonder geapprecieerd. Het Kortrijkse Kunstenoverleg is hierbij een belangrijke katalysator. Anderzijds ligt hier nog potentieel.
- ▶ **De artistieke aantrekkingskracht van Kortrijk.** Samen maken deze spelers en het aanbod dat ze brengen van Kortrijk een aantrekkelijke stad. In de Cultural and Creative Cities Monitor van de Joint Research Project van de EU scoort Kortrijk in het bijzonder hoog als het gaat over de dimensie 'cultural attractiveness

and participation'. Dit uit zich ook in het lidmaatschap van het netwerk van UNESCO Creative city of Design, waar Kortrijk als kleinere stad even goed sterke praktijken aanlevert als grootsteden in dit netwerk.

- ▶ **Kortrijk als urban village.** Kortrijk is een compacte stad in de luwte van grootsteden, maar toch zeer bereikbaar en nabij. Kortrijk heeft een beheersbare schaal maar de ambitie van een grote stad. Organisaties en mensen kennen en vinden elkaar. Er is vertrouwen en een positieve vibe. Er is een sterke traditie op vlak van regionale samenwerking in het Zuiden van de provincie (Zuidwest). Denk aan de samenwerking binnen het traject Digitaal Podium, diverse bovenlokale projecten of het netwerk rond NEXT. De grenslijging typeert de regio en reikt vele kansen aan voor samenwerking. Dit alles creëert ruimte voor artistiek experiment en maakt de stad aantrekkelijk.
- ▶ **Participatie.** De cijferanalyse laat zien dat Kortrijk binnen het Kunstendecreet sterk staat op het vlak van de participatiefunctie. Binnen het Decreet gaat het om artistieke processen die sterk vertrekken vanuit doelgroepen en participanten, met oog voor maatschappelijke en culturele diversiteit. Heel wat professionele kunstenspelers ontwikkelen een werking op dit vlak – de artistieke en het sociale dimensie zijn in het Kortrijkse kunstenedschap sterk met elkaar verweven. Kortrijk is hierin pionier en heeft zo doorheen de jaren een sterke expertise opgebouwd. De verschillende huizen werken complementair en staan hierin niet alleen. Ook op bestuurlijk vlak zet Kortrijk in op beleids- en burgerparticipatie en co-creatieve processen (bv. verschillende initiatieven onder het programma Kortrijk Spreekt).

Voornaamste werkpunten

- ▶ **Dynamiek beeldende kunsten is te weinig zichtbaar.** Er zijn in Kortrijk geen actoren binnen het Kunstendecreet die inzetten op de presentatie van beeldende kunsten. Die lacune is niet nieuw, en werd de voorbije jaren ook deels opgevuld vanuit stadsfestivals, deels in de publieke ruimte. De deelnemers aan het Landschapstekeningstraject stippen echter aan dat het aanbod tentoonstellingen en musea een werkpunt blijft. Dieperliggend is er nood aan de ontwikkeling van een lokaal ecosysteem voor beeldende kunst: wie 'verbindt' initiatieven in beeldende kunst, is aanspreekpunt voor individuele kunstenaars en private initiatieven in de regio?
- ▶ **Te weinig vrije ruimte voor experiment, rebellie en free space.** 'Kortrijk is zijn anarchistische kantje kwijt', werd gezegd in de werksessies. Behagen we niet te veel? Stellen we wel genoeg vragen? Zijn we nog scherp genoeg? De kunstenspelers zijn geoliede machines en professionalisering zorgt voor een groot en sterk aanbod (zie ook sterktes). Maar misschien bezinnen we intussen te veel voor we beginnen? Het aanvoelen is dat de vrije ruimte om – los van zichtbare programma's, festivals en vastgelegde

Melvius © Jonas Verbeke

thema's – te experimenteren en te mislukken, kromp. De beschikbare werkplekken zitten vol en voor kleinere of nieuwe spelers is er amper plaats. Liggen er misschien kansen in de benutting van publieke ruimte, in het gebruik maken van leegstand?

- ▶ **De kunstensector is geen spiegel van de socio-demografische realiteit.** Vandaar de wil en noodzaak om nog sterker in te zetten op publieksverbreding. Tegelijk is duidelijk dat dit in een veranderende samenleving niet zal volstaan. Het aanbod is 'westers' van insteek en spreekt volgens de deelnemers aan het Landschapstekeningstraject toch vooral de gegoede middenklasse aan, in mindere mate jongeren en ouderen. Er is nog steeds te weinig (culturele) diversiteit in de teams, de programma's, de besturen van de kunstorganisaties. Er is nood aan een ambitieuze visie en actieplan over inclusie en diversiteit.
- ▶ **Talentontwikkeling voor jonge (lokale) kunstenaars: te weinig bruggen tussen kunsten en jeugd.** Inzetten op diversiteit betekent ook: focus op de jeugd. Er zijn echter te weinig plekken waar jonge lokale kunstenaars terecht kunnen, waar ze een werkplek vinden en toegang tot materiaal. De connectie tussen kunsten en jeugd en jeugdcultuur kan sterker. Er is lokaal wel oog voor jong talent, maar de focus op lokaal jong talent is versnipperd. Hoe kunnen we dit collectief aanpakken? Kunnen hier krachten gebundeld worden met DKO, cultuureducatie, jeugdcultuur ...? Initiatieven als Letterzetter spelen hierop in (woordkunst). Acuut is het versterken van de link tussen lokale initiatieven voor talentontwikkeling en de werking van kunstorganisaties. De creatieve en lokale humuslaag van jonge kunstenaars is weinig verbonden met de professionele kunstorganisaties. Wat er op dit vlak is, wordt te weinig getoond en is te weinig zichtbaar.
- ▶ **Kansen voor educatie?** Het aanvoelen is dat er nog te weinig aandacht is om de creatieve mindset van het publiek te ontwikkelen, vooral ook op school. Er is geen hoger kunstonderwijs in de regio. Er zijn wel de kunstacademies, maar hier zit nog niet aangeboord potentieel voor de kunstensector.
- ▶ Er ligt veel **potentieel bij de verbinding** met de brede creatieve industrie, hoger onderwijs, ondernemers, ... Dit zijn belangrijke partners om de transformatie die we voor ogen hebben te realiseren. Ook moeten we kritisch zijn op de onderlinge verbindingen. Waar kunnen we elkaar versterken door sterker samen te werken?
- ▶ **Het cultureel imago van regio Kortrijk kan sterker.** Hoewel hier sinds 2012 zeker stappen gezet zijn, is er nog steeds een gebrek aan culturele trots bij de Kortrijkzaan. Dit is verbeterd, maar er is ruimte voor ontwikkeling. Er doet zich een nood voor om meer samen te werken aan de zichtbaarheid van de kunsten in regio, door de krachten te bundelen op het vlak van communicatie en publiekswerking. Huizen communiceren nog te veel op zichzelf. Het Kortrijks Kunstenoverleg heeft al voor het werken aan de Landschapstekening een engagement opgenomen om meer in te zetten op communicatie en ook citymarketing. De Stad zou het artistieke DNA van Kortrijk nog sterker kunnen uitdragen, door communicatief niet enkel op de eigen initiatieven in te zetten, maar ook meer trots te zijn op initiatieven van private organisaties. De zichtbaarheid van de veelheid aan creatieprocessen in Kortrijk is te beperkt maar kan wel het creatieve imago van Kortrijk versterken. Ook het evenementenbeleid is ad hoc en heeft nood aan een overkoepelend en wervend verhaal.
- ▶ **Daling Europese subsidies verzwakt samenwerking binnen EU-regio.** We stipten aan dat Kortrijk een voortrekker is op het vlak van (inter-)regionale samenwerking. Hoewel er op dit vlak veel succesverhalen zijn, heeft de samenwerking in de EU-regio niet meer dezelfde weerklank als 10 jaar geleden. Dit heeft hoofdzakelijk te maken met het wegvallen van culturele subsidies binnen Interreg-programma's, en daardoor ook de tools voor samenwerking. Nieuwe programma's bieden nieuwe kansen op dat vlak. Nieuwe mogelijkheden zijn er ook binnen het Decreet Bovenlokale Cultuurwerking, via projectsubsidies en met het IGS Zuidwest die de kunstenaars kunnen verbinden met andere sectoren binnen en buiten cultuur.

OMGEVINGSANALYSE: URGENTE OMGEVINGSFACTOREN ALS KANSEN EN BEDREIGINGEN

Welke zijn vandaag de meest urgente omgevingsfactoren die een impact hebben op het kunstenveld in stad en regio Kortrijk? Waar liggen de kansen en bedreigingen? We maken de oefening in twee stappen. In eerste instantie brengt IDEA Consult een aantal inzichten en trends samen uit recente omgevingsanalyses ontwikkeld door de Stad Kortrijk (uit 2018, naar aanleiding van de nieuwe gemeentelijke legislatuur) en de IGS Zuidwest (in aanloop naar de ontwikkeling van hun Cultuurnota). Daaruit komen trends en omgevingsfactoren naar voor die mogelijk relevant zijn voor het kunstlandschap in regio Kortrijk. Die lijst vormde de basis voor een collectieve reflectie tijdens de tweede werksessie in het kader van het Landschapstekeningstraject (20 april 2020). De deelnemers aan die sessie gingen met elkaar in gesprek over welke trends de grootste impact hebben op hun werk, als kans of als bedreiging.

Maatschappelijke trends

Demografische ontwikkelingen

- ▶ Groei van de bevolking. Het aantal inwoners van Kortrijk groeit (maar niet zo heel sterk vergeleken met andere centrumsteden).
- ▶ Vergrijzing. Als de bevolking groeit, dan is dat vooral in de oudere leeftijdscategorieën. De prognoses zeggen dat de vergrijzing van de bevolking zich ook in de toekomst verder zet.
- ▶ Verdunning. Het aantal gezinnen neemt toe, en de samenstelling van die gezinnen wordt kleiner. Er zijn steeds meer alleenstaanden.
- ▶ Toenemende diversiteit qua herkomst. Er zijn steeds meer inwoners van niet-Belgische origine: in 2000 was dat 7%, in 2018 was dat 18,4%.

Economische ontwikkelingen

- ▶ Kortrijk als tewerkstellingspool in een kennisregio. Regio Kortrijk is een koploper op gebied van tewerkstelling in kennisintensieve diensten en technologische sectoren. Werken wordt meer flexibel, mede omdat precies in deze sectoren zich een war on talent voordoet. Kortrijk fungeert als tewerkstellingspool in de bredere regio. Er is een hoge tewerkstellingsgraad en een lage werkloosheid. De werkzaamheidsgraad stijgt en de werkloosheidsgraad daalt. Die spanning wordt problematisch voor de regio. Arbeidsmarktcrisis wordt als een van de uitdagingen van de regio benoemd.
- ▶ Meer welvaart, maar ook meer armoede. Het gemiddelde inkomen stijgt. Voor wat betreft het aantal inkomens onder de kritische grens is er in Kortrijk een lichte verbetering. Het aantal mensen met een

overmatige schuldenlast blijft zo goed als status quo. Aandeel inwoners met betalingsmoeilijkheden is het kleinst (4%) van de centrumsteden. Meerdere indicatoren duiden echter op een groeiende financiële kwetsbaarheid. In de Stadsmonitor 2017 geeft 14,9% van de bevroegde Kortrijkzonen aan moeite te hebben rond te komen met hun inkomen. Bijna 1 op de 5 kinderen wordt in Kortrijk geboren in een kansarm gezin (17,4% van de Kortrijkse kinderen). Niet-Belgen hebben het moeilijker dan Belgen. Hoe jonger de inwoner, hoe meer kans op betalingsmoeilijkheden.

- ▶ Toerisme neemt toe. Op vlak van toerisme kent Kortrijk een groei op vlak van verblijfstoeristen met 3,08 overnachtingen per inwoner in Kortrijk. (In de centrumsteden ligt dit gemiddeld hoger: 4,61 per inwoner). Voor de volgende jaren is er een stijgende prognose.

Sociaal-culturele ontwikkelingen

- ▶ Maatschappelijke participatie is groot en burgers zijn tevreden. Kortrijk kent een stijgende deelname aan buurtactiviteiten en participatie in het verenigingsleven. De tevredenheid over de contacten in de buurt stijgt. Weliswaar daalt de intensiteit van die contacten. De positieve houding van de Kortrijkzaan tegenover de verschillende culturen in de stad stijgt van 16% in 2011 tot 34% in 2021⁴.
- ▶ Maatschappelijke participatie verandert. Er is een transformatie aan de gang van sociale en culturele praktijken. Het traditionele vrijwilligerswerk vervelt naar meer tijdelijke en thematisch gebonden engagement. Toegenomen burgerparticipatie vraagt om een andere benadering, meer vanuit coproductie, co-creatie en co-programmering.
- ▶ Ook op vlak van cultuurparticipatie is er sprake van een grote tevredenheid en participatie. De publiek beschikbare participatiecijfers zijn positief. De Schouwburg kent een gemiddelde bezettingsgraad van 70%. Dit cijfer gaat over de participatiecijfers van de stedelijke actoren; voor die van leden van het Kunstenoverleg verwijzen we naar het hoofdstuk boven over de kerncijfers. Inwoners zijn tevreden op het vlak van culturele en sportinfrastructuur (82% tevreden) en de culturele voorzieningen. Voor beide indicatoren valt op dat de inwoners van Bissegem, Rollegem en Aalbeke minder tevreden zijn in vergelijking met Marke en Kortrijk-Zuid.
- ▶ Cultuurparticipatie van kwetsbare groepen. In 2015 werd de UiTPAS Zuidwest gelanceerd in de regio. Vandaag heeft meer dan 10% van de inwoners van Kortrijk een UiTPAS. Naast de UiTPAS zijn er verschillende initiatieven die inspanningen leveren op vlak van participatie van kwetsbare groepen (Surplus-netwerk).
- ▶ Het toenemende belang van publieke ruimte. In Kortrijk zijn er initiatieven op het vlak van heraanleg van de publieke ruimte en ook cultuur en vrije tijd zijn hierbij belangrijk. Er vinden steeds meer evenementen in de publieke ruimte plaats.

⁴ SamenLeven | Gemeente-Stadsmonitor (vlaanderen.be)

Ecologische ontwikkelingen

- ▶ Mobiliteit en openbaar vervoer zijn pluspunten. 82% van de Kortrijkzanen was in 2017 (zeer) tevreden met de bereikbaarheid van het stadscentrum per fiets. Hiermee scoort Kortrijk hoger dan gemiddeld.
- ▶ Duurzaamheid is echter een werkpunt. De luchtkwaliteit in Kortrijk is op veel plaatsen niet goed. In Kortrijk is de oppervlakte groen lager dan in de andere centrumsteden. De Kortrijkzaan gaat gemiddeld tot net iets minder dan gemiddeld duurzaam of ecologisch om met energie, afval, water, voedsel... De Stad Kortrijk heeft alvast een Klimaatplan klaar met tien speerpunten in de strijd tegen klimaatopwarming.

Impact corona?

- ▶ De omgevingsanalyses van de Stad Kortrijk en de cultuurregio Zuidwest – waarop bovenstaande observaties gebaseerd zijn – dateren van voor de pandemie, die zeker op korte tijd een grote maatschappelijke impact heeft, en waarvan de impact op de langere termijn moeilijk te voorspellen is. De sociaaleconomische druk op vele mensen neemt alvast toe. Er manifesteert zich een nood aan plekken voor ontmoeting en ontplooiing. Het belang van een kwalitatieve en toegankelijke publieke ruimte werd manifest. Mogelijk is de coronacrisis ook een boost voor de digitale transformatie van de samenleving en cultuur in het bijzonder? Kan de kennisregio Kortrijk hierin een voortrekkersrol spelen?

Kansen en bedreigingen voor het kunstenlandschap

Gevoed door feiten en cijfers uit de omgevingsanalyses, ging het Kortrijks kunstenlandschap in gesprek over mogelijke kansen en uitdagingen die zich stellen voor de kunsten. Welke van deze trends hebben de grootste impact op het kunstenlandschap? In welke mate spelen die als een bedreiging of juist als een kans? Geven ze de wind van voor, of net in de rug, voor een kunstenveld dat een motor van duurzame ontwikkeling wil zijn in een bredere regio?

▶ Meer inspelen op en aanpassen aan de sociodemografische evoluties en realiteit...

- biedt kansen als we samen radicaal het verschil maken op vlak van inclusie en diversiteit (cultureel, leeftijd, armoede, mensen met een beperking...).
- Organisaties worden dan immers een afspiegeling van de maatschappij, zowel op het vlak van programmering, medewerkers en bestuur. Dat maakt het aanbod persoonlijker en meer herkenbaar, en versterkt de duurzame banden tussen de kunsten en de lokale gemeenschappen.
- Dit vergt een andere benadering, meer "van buiten naar binnen": mensen bevragen over hun interesses en drempels, ze mee laten creëren en programmeren.
- Er liggen kansen in samenwerking voorbij de grenzen van de kunsten: op het vlak van skills, infrastructuur, competenties en ook op het vlak van meer diverse inkomsten (via jeugd, bovenlokale cultuurwerking...).

- **stelt ons voor uitdagingen, want:**
 - Hierop inzetten betekent voor organisaties dat ze hun eigen positie en uitgangspunten ter discussie stellen, (institutionele) kritiek toelaten en risico een plek geven. Nieuwe werkwijzen hebben potentieel een grote impact op de sector/organisaties. Dit vergt geen 'projectmatige' benadering, maar een radicale omslag.
 - De samenleving polariseert. Dat maakt het moeilijk om de kansen te grijpen. Hoe bereik je die groepen die in besloten kringen, op internet fora, exclusiviteit en het hokjesdenken dienen? Hoe haal je hen uit die ondermijnende context?
 - Wat zal ook de financiële impact zijn op het publiek, naast eventuele besparingen op subsidies? Komt er een splijting tussen een groep die veel participeert en dat aankan, en een groep die het niet (meer) kan betalen?
- ▶ **Er liggen kansen in "samen kunst maken": inzetten op nieuwe vormen van participatie, co-creatie en andere vormen van civiel engagement.**
 - Burgers engageren zich anders, en hier liggen kansen voor de kunsten om hen anders en meer diepgaand te betrekken bij de artistieke praktijk als een motor voor maatschappelijke verandering. 'We moeten mensen terug hoger inschatten en zelfstandigheid geven, je moet mensen een kans geven om zelf dingen te ontdekken.'
 - Hoe maken we de stad voor jonge kunstenaars aantrekkelijker, zeker nu grotere steden duur en 'volzet' zijn? Er is nood aan laagdrempelige ruimtes die niet enkel professionelen aantrekken. Vanuit een bredere benadering van Kortrijk

als 'maakstad' kunnen we van onderuit kleine projecten, organisaties, initiatieven stimuleren en koesteren. Via try-out, opstapjes ... kunnen ze evolueren naar grote(re) organisaties en projecten.

▶ **Meer benutten van de publieke ruimte...**

- biedt kansen. Publieke ruimte is immers een voor iedereen toegankelijke en democratische plek waar je een divers publiek kan bereiken. De kunsten kunnen niet enkel aanwezig zijn in de publieke ruimte, maar die ook mee vormgeven. Ze kunnen die opladen met prikkels en triggers via interventies, activiteiten en evenementen. Het publiek kan zelf worden uitgedaagd om mee te creëren en hier zelf iets aan toe te voegen. Er liggen ook kansen door kunstenaars, designers en organisaties van bij het begin te betrekken bij het ontwerp van de publieke ruimte.

▶ **Ambitieuw inzetten op digitalisering.**

- Ook de digitale ruimte is een publieke ruimte: hoe kunnen we ons bereik in de toekomst verbreden, via livestreams of andere mogelijkheden?
- De blik moet open wat betreft nieuwe technologische ontwikkelingen.
- Er liggen kansen in samenwerking met kennispartners in de hoogtechnologische regio, ook de hogescholen (Digital Arts and Entertainment). Hoe kunnen we als sector samen die uitdaging pakken? Moet elke organisatie hier eigen expertise en visie rond opbouwen? Of liggen er kansen voor samenwerking? Er zijn al heel wat experimenten, maar er is nood aan een duw in de rug door de stad om te investeren in experiment en die experimenten te verbinden.

De puzzelstukken liggen klaar: Europese calls, middelen, onderwijsinstellingen, culturele partners, studenten... Het is het ideale moment om experimenten in te bedden en structureel te maken. We zien talent uit de hogeschool vertrekken naar de game-industrie en het buitenland.

► **Versterken van samenwerking tussen sector en de stedelijke overheid...**

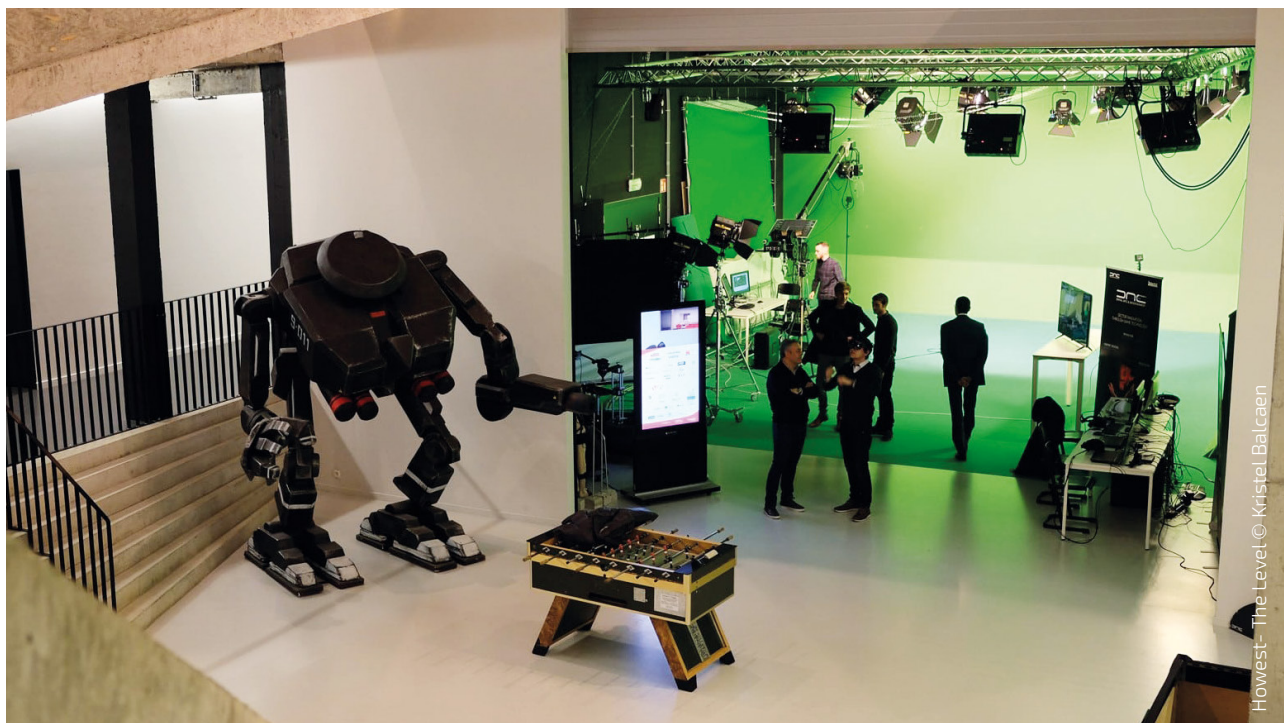
- biedt kansen. De politiek en het veld zijn beiden nodig om ambities te kunnen verwezenlijken. Impactvolle mensen en projecten zijn nodig die kunnen zorgen voor kantelmomenten. Er is nood aan plekken voor vrijheid, voor spontane ideeën, een ingesteldheid als verbonden landschap. Hiervoor is een grote generositeit van de stad nodig – een open frame – waarbij gezocht wordt naar verbinding en uitwisseling, en ook randgemeenten worden betrokken.
- Het stadsbestuur van Kortrijk formuleerde de ambitie om in 2030 Culturele Hoofdstad van Europa te zijn. Deze legislatuur bereidt ze hiervoor een dossier voor. Deze ambitie biedt kansen voor een sterke samenwerking tussen Stad en sector, zowel in de aanpak van een langetermijnvisie, het versterken van (Europese) samenwerking en netwerking, de opmaak en organisatie van een programma met een lokaal draagvlak en internationale uitstraling... Dit traject richting bidbook en titel moet de culturele en creatieve sector duurzaam versterken. DURF2030 en een proefopstelling in 2023 zijn daarvoor de ideale motor.

- Bedreiging voor cultuur: politisering en de economische oriëntatie van de decision makers. De politiek moet ook overtuigd worden van de bescherming van de 'vrije ruimte': het belang van broedplaatsen en van kleine, alternatieve, 'niet-geïstitutionaliseerde' initiatieven m.b.t. toeleiding en participatie...
- **De klimaaturgentie stelt ons voor uitdagingen.**

- Het discours in het kunstenveld rond ecologie is niet radicaal genoeg. We moeten de bedreigingen erkennen en inzien dat ons aanpassen aan de klimaatdoelstellingen ook het kunstenveld zal limiteren – met impact op de aard en de mogelijke kwaliteit van het werk. Ecologisch duurzaam werken vraagt grondige ingrepen aan de infrastructuur en die zijn erg duur. Die kunnen niet eenzijdig door de organisaties gedragen worden. In welke mate kan de Stad mee financieren en zoeken naar externe financiering?
- Tegelijk zijn er kansen om nieuwe allianties te smeden: kunnen de kunsten ook een motor zijn voor de collectieve verbeelding over een andere en meer duurzame en sociaal rechtvaardige toekomst?

► **Kansen door meer diverse vormen van financiering en alternatieve economische modellen.**

- Terwijl de druk op de publieke financiering van de kunsten post-corona toeneemt, is het idee dat we stappen kunnen zetten op het vlak van diversificatie van inkomsten. Er zijn interessante experimenten met alternatieve economische modellen, zoals growfunding, cultuurabonnementen ... Kunnen we dit verder aanpakken en versterken?

Howest - The Level © Kristel Balcaen

BUDA: tab © Jones Verbeke

Zes prioriteiten voor het kunstenveld in stad en regio Kortrijk

Sinds de vorige kunstenplannen zette het kunstenveld in stad en regio Kortrijk belangrijke stappen vooruit. Maar het werk is niet af, en nieuwe uitdagingen stellen zich in een samenleving in volle verandering. Tijdens het Landschapstekeningstraject werden die uitdagingen doorgedacht. Het resultaat is een lijst van **zes prioriteiten voor het kunstenveld** in de stad en in de bredere regio:

- 1 We werken samen aan een kwalitatief en toekomstbestendig artistiek aanbod.
- 2 We maken de structurele omslag naar een duurzaam, divers, inclusief en meerstemmig kunstenveld.
- 3 We creëren vaste grond en een rijke habitat voor kunstenaars en voorzien daarvoor mentale en fysieke ruimte.
- 4 We bouwen mee aan een kwalitatieve en toegankelijke publieke ruimte als plek voor ontmoeting en inspiratie.
- 5 We pakken uit met de rol van de kunsten in de ontwikkeling van stad en regio.
- 6 We dragen de principes van fair practice uit in de bredere regio, ook buiten de kunsten.

Deze prioriteiten vormen het kompas voor de volgende jaren. Vanuit het Kortrijks Kunstenoverleg nemen de Kortrijkse kunstorganisaties ook het engagement op om gezamenlijk initiatieven te nemen.

Dit is tegelijk ook een uitnodiging – aan de bredere groep van organisaties actief binnen het artistieke en culturele weefsel in stad en regio – aan de Stad Kortrijk en andere overheidsniveaus om hier samen de schouders onder te zetten en een gedeelde toekomstvisie te realiseren.

PRIORITEIT 1: WE WERKEN SAMEN AAN EEN KWALITATIEF EN TOEKOMSTBESTENDIG ARTISTIEK AANBOD

Kortrijk staat al lang sterk wat betreft de **kwaliteit en diversiteit van het kunstenaarsaanbod**. Het aanbod is de voorbije jaren sterker en meer divers geworden, hoewel met name beeldende kunst wat achterophinkt. Tegelijk is duidelijk dat – om die kwaliteit en diversiteit te behouden en toekomstig bestendig te maken – dit aanbod zal moeten veranderen. De samenleving is in volle ontwikkeling. Mede onder invloed van het complexe samenspel van demografische, sociaal-culturele, ecologische en technologische veranderingen evolueren leefstijlen en worden culturele consumptiepatronen meer divers. In welke mate zijn de Kortrijkse kunstorganisaties gewapend om hierop in te spelen?

De deelnemers aan het Landschapstekeningstraject menen dat de sector in stad en regio Kortrijk over belangrijke en onderscheidende troeven beschikt. Tegelijk is er op een aantal punten nood aan een andere aanpak. Er is **nood aan een aanbod dat herkenbaar** is binnen een diverse samenleving. Vertrekken vanuit de eigen sterktes volstaat niet om aansluiting te vinden bij de veranderende leefwereld van een steeds meer diverse bevolking. Dit kan enkel wanneer processen van artistieke ontwikkeling, creatie en presentatie meer vertrekken vanuit een **co-creatieve aanpak**, in het bijzonder ook met jongeren. Een dergelijke aanpak geeft aanleiding tot innovatieve formats. Hier zijn er in de kennisregio Kortrijk bijzondere kansen. Door het versterken van sector overschrijdende partnerships met kennisinstellingen en de culturele en creatieve industrie, kan het kunstenaarslandschap vanuit zijn artistieke impulsen een bijzondere injectie geven aan stad en regio. En vanuit zijn troeven en sterktes het verschil maken binnen een Vlaamse en internationale context. Om die reden engageren de Kortrijkse kunstorganisaties zich om, samen met partners en medestanders, een voortrekkersrol op te nemen in het herdenken van de manier waarop we kunst maken en met elkaar delen.

Concreet zien we de volgende engagementen:

- ▶ **Kunstenaarsgericht, co-creatief en inclusief werken.** Voor de kunstorganisaties is het essentieel om steeds te vertrekken vanuit de kunstenaar. Een toekomstgericht aanbod ontwikkelen betekent samenwerken met een diverse groep van kunstenaars, met oog voor verschillende vormen van diversiteit: etnisch-cultureel divers, able en crip, leeftijden, van lokaal tot internationaal en in verschillende disciplines. Het betekent ook samenwerken met kunstenaars die een bijzondere sensibiliteit hebben: een interesse voor maatschappelijke urgenties, die

ze onderzoeken vanuit vernieuwende co-creatieve processen die sterk verankerd zijn in een lokale context. Om een divers en futureproof landschap te garanderen voor de kunsten in Kortrijk, engageren de kunstorganisaties zich dan ook om een diversiteit te garanderen door afstemming: wie ondersteunt welke artiesten? Welke trajecten kunnen beter ondersteund worden vanuit een samenwerking om zo een duurzaam perspectief te creëren dat niet alleen de maatschappelijke verankering maar ook de positie van de kunstenaars versterkt?

- ▶ **Domeinoverschrijdende R&D-trajecten gericht op innovatie op vlak van formats voor creatie, participatie en presentatie, vanuit een andere benadering van het publiek (co-creatie, technologische innovatie...).** Elk op zich zetten kunstorganisaties in op nieuwe formats en formules. Maar om echt ambitieus te zijn op lange termijn willen we denken en werken vanuit bredere netwerken. Door artistieke en technologische expertise te combineren ontstaan nieuwe, hybride formats voor creatie, participatie en presentatie van muziek, theater, beeldende kunsten... De Kortrijkse kunstenaars willen hierin een voortrekkersrol opnemen. Dit vergt krachtenbundeling tussen artistieke spelers, creatieve bedrijven, kennisinstellingen (Howest, VIVES, Kulak), in het kader van regionale en Europese programma's. Die samenwerking zal nog steeds zichtbaar worden in grensverleggende producties, projecten en festivals. Maar die zijn meer dan ooit etappes in duurzame lange termijntrajecten en partnerships. DURF2030 en de kandidatuur voor Culturele Hoofdstad van Europa biedt een perfect kader voor domeinoverschrijdende R&D-trajecten met een langetermijnperspectief.
- ▶ **Slow art en meer ruimte voor R&D, experiment en witruimte binnen de verschillende organisaties.** Om innovatie mogelijk te maken en ruimte te creëren voor kunstenaars, engageren de kunstorganisaties elk voor zich om voldoende (wit)ruimte te voorzien in de meerjarenplannen. Dit omvat ook de ruimte voor het risico dat nodig is voor innovatie. Door de druk op het artistieke ecosysteem is het niet altijd eenvoudig een balans te vinden tussen publieksvriendelijkheid, zichtbaarheid, kwaliteit en ruimte te maken voor creatie los van een concrete output. De zakelijke modellen bieden hiervoor vandaag te weinig ruimte omwille van het belang van targets, ticketinkomsten en tijdsdruk. Dit is een pleidooi voor vertraging in creatie: meer rijpingstijd is absoluut noodzakelijk, naast de mentale ruimte voor falen en mislukken, nodig om te vernieuwen.

Kansen voor samenwerking met de Stad

- ▶ DURF2030 versterken als R&D labo. Als een kader voor experimenten met nieuwe formats, technologische innovatie en artistieke trajecten in de stad.
- ▶ De kunstensector is vragende partij om van bij de start van stadsbrede projecten (bv. Triennale Beeldende Kunsten) als volwaardige partners betrokken te worden. Samen met de Stad kunnen de organisaties deze projecten binnen een meerjarig proces voeden, verruimen en verdiepen.

Collectief engagement

We bundelen de krachten in het traject richting Culturele Hoofdstad 2030 en doen dit concreet in de samenwerking rond Prototype23 (werktitel).

PRIORITEIT 2: WE MAKEN DE STRUCTURELE OMSLAG NAAR EEN DUURZAAM, DIVERS, INCLUSIEF EN MEERSTEMMIG KUNSTENLANDSCHAP

De samenleving verandert sneller dan het kunstenveld. Hoe kunnen we de evolutie in het kunstenveld versnellen? Er is nood aan een structurele aanpak en een langetermijnperspectief. Het kunstenveld is zich bewust van de noodzaak om op alle niveaus meer duurzaam en divers te worden. Een artistiek aanbod dat herkenbaar is voor een steeds meer diverse samenleving, kan er enkel komen als die diversiteit ook weerspiegeld is binnen de organisaties zelf, in het bijzonder op de plekken waar beslissingsmacht ligt, bijvoorbeeld in directies en bij raden van bestuur. Dit bereik je niet via een projectmatige aanpak, maar wel via een structurele omslag, die institutionele kritiek toelaat en fundamentele verandering mogelijk maakt.

De Kortrijkse kunstorganisaties nemen om die reden de volgende engagementen op:

- ▶ **Elke organisatie zet in op een 360°-aanpak van diversiteit en inclusie.** Dit betekent een structurele inzet op diversiteit en inclusie die het projectmatig werken overstijgt. Elke organisatie neemt de plannen hiertoe mee in hun aanvraag voor werkingsubsidies in het Kunstendecreet. Allen kiezen ze voor een 360°-aanpak om stapsgewijs en resultaatgericht in te zetten op de 4 P's van de Code Diversiteit en inclusie⁵: Personeel, Programma, Publiek, Partners. Het sCan&Do-traject⁶ biedt mogelijk een kader voor trajecten op organisatieniveau.

- ▶ **Een collectief stappenplan Diversiteit en Inclusie in het Kortrijkse kunstenveld.** Tegelijk nemen de organisaties ook een collectief engagement op. Binnen het kader van het Kunstenoverleg ontwikkelen ze een gedeeld *Stappenplan Diversiteit en Inclusie* met heldere engagementen en inspanningsverbintenissen, niet alleen op het niveau van organisaties maar ook op het niveau van het Kortrijks Kunstenoverleg. Dit stappenplan werkt op verschillende niveaus: de scope (welke vormen van diversiteit?), doorlichting/diagnose (hoe divers en inclusief werken we?), inzetten op bewustwording en mentaliteitsverandering (op de verschillende niveaus van een organisatie) tot concrete, gezamenlijke acties, in eerste instantie rond publiek en programma.

Kansen voor samenwerking met de Stad

- ▶ Via de Programmaregisseur en het Programma Samenleven kan de Stad bovenstaande initiatieven actief ondersteunen en linken aan bestaande expertise en netwerken binnen de stad.
- ▶ Ook vanuit infrastructuur zijn er mogelijkheden: de Stad kiest om in te zetten op integrale toegankelijkheid en kan kunstorganisaties die infrastructuur beheren helpen om stappen te zetten (investeren, al dan niet via matchfunding FoCI).

⁵ Code Inclusie & Diversiteit in cultuursector – Code Diversiteit & Inclusie
⁶ sCan&Do | Kunstenpunt

Collectief engagement

- Vanuit het Kunstenoverleg blijven we inzetten op samenwerking rond publiek(sacties) via de werkgroep Club Cultuur (netwerk publiekswerkers).
- We maken ruimte voor andere stemmen binnen het Kunstenoverleg. We doen dit expliciet op het halfjaarlijkse KOXL waarbij we andere stemmen proactief benaderen, uitnodigen en ruimte geven.

NEXT festival @ Budescoop - © Jonas Verbeke

PRIORITEIT 3: WE CREËREN EEN RIJKE HABITAT EN VASTE GROND VOOR KUNSTENAARS, DOOR MENTALE EN FYSIEKE RUIMTE TE CREËREN

In Kortrijk zijn er veel kunstenaars actief binnen de plekken die ook sterk inzetten op creatie en ontwikkeling. Veel (internationale) kunstenaars komen in Kortrijk werken. Maar: kunstenaars komen en gaan. De cijfers maken duidelijk dat regio Kortrijk op dit moment in beperkte mate een thuisbasis is voor kunstenaars die op individuele of projectmatige basis in de praktijk staan. Als hier deels verandering in komt, is dat vooral door externe factoren (andere steden worden duurder). Hoe kunnen we zelf de aantrekkingskracht van Kortrijk versterken, vanuit wat we te bieden hebben? Hoe maken we van de sympathieke urban village een duurzame aantrekkingspool voor artistiek experiment en artistiek talent? Kansen hiervoor liggen bij het ter beschikking stellen van werkplekken, werkmiddelen en presentatieruimte voor jonge (lokale) kunstenaars. Denk ook aan het exploreren en verduurzamen van de samenwerking met jeugd (cultuur)initiatieven en het deeltijds kunstonderwijs.

Een terugkerend aandachtspunt in de discussies is de toegenomen nood aan nieuwe 'vrijplaatsen': laag-drempelige en toegankelijke plekken voor (artistieke) ontmoeting en experiment. Het aanvoelen is dat dit soort van plekken steeds schaarser werd, naargelang de sector professionaliseerde en meer erkenning kreeg. Dit soort van experimentele plekken moet de ruimte zijn die ontwikkeling mogelijk maakt op verschillende werven: publiek toegankelijke plekken waar de artistieke formats van morgen worden bedacht. Vertrekkende vanuit transversale partnerships, waar de toenemende diversiteit van de bevolking zich thuis voelt en een plek

vindt, waar diverse bevolkingsgroepen elkaar ontmoeten, waarop stad en regio een identiteit kunnen bouwen als een stad en regio, waar samen 'gemaakt' wordt. Wat kan er concreet gebeuren? De Kortrijkse kunstorganisaties engageren zich ertoe om een nog rijkere habitat te creëren voor kunstenaars, door op verschillende lagen te werken:

- ▶ **Samen ruimte maken voor (professionele) kunstenaars in de stad: optimalisering bestaand aanbod.** Een eerste laag betreft specifiek de ondersteuning van professionele kunstenaars, door voor hen niet alleen de nodige fysieke maar ook mentale ruimte te voorzien. Kortrijkse kunstorganisaties hebben door hun sterk complementaire aanbod op dit vlak veel te bieden. Ze engageren zich ertoe om hun resources optimaal op elkaar af te stemmen, om zo een diverse groep van kunstenaars op een duurzame manier te ondersteunen.
- ▶ **Nieuwe ruimte claimen vanuit gedeeld gebruik en tijdelijke invulling.** Het bestaande aanbod is niet voldoende om professionele kunstenaars meer duurzaam te binden met de stad en lokale gemeenschappen. De kunstorganisaties gaan op zoek naar partners om nieuwe mogelijkheden en ruimte te claimen in de stad – vanuit leegstand, gedeeld gebruik, tijdelijke invullingen, collectief beheerd door kunstorganisaties en/of partners uit andere domeinen (profit en non-profit). Plekken waar niet alleen ruimte voor kunst ontstaat, maar die ook een dynamiek genereren op vlak van stadsontwikkeling.

- ▶ **Actualiseren matrix voor talentontwikkeling.** De Stad werkte een aantal jaar terug een visie uit op talentontwikkeling. Deze vertrok vanuit de idee dat iedereen de nodige kansen moet krijgen om zijn creatief talent te kunnen ontdekken en ontwikkelen.

Er werd een matrix opgemaakt die het cultuur-educatieve aanbod in de stad in kaart bracht. De matrix is opgebouwd uit vier fases: ontdekken/proeven, leren, eigen taal ontwikkelen en professionalisering. De matrix omvat tal van initiatieven actief binnen het bredere jeugd- en cultuurveld. Professionele kunstorganisaties nemen het engagement op om zich in te schrijven binnen dit bredere stedelijk weefsel. Ze zien de nood om als professioneel kunstenveld nauwer aan te sluiten bij bestaande initiatieven binnen het bredere veld van cultuur, jeugd, mogelijk ook sport. Vanuit deze prioriteit hebben de professionele organisaties een grote interesse in een actualisering en (her-)activering van de matrix.

- ▶ **Structurele samenwerking met deeltijds kunstonderwijs en hoger onderwijs.** Om een rijkere habitat te kunnen hebben zou Kortrijk uiteraard sterk gebaat zijn met een kunstopleiding, die leidt tot een bredere instroom van nieuw talent, dat zich dan mogelijk ook (voor kortere of langere tijd) in Kortrijk vestigt of een duurzame relatie aangaat met het Kortrijkse kunstenveld. Op korte termijn zoeken de organisaties meer aansluiting bij DKO en bestaande

opleidingen binnen hogescholen zowel in Kortrijk (bv. Sound Design, Gaming, Devine), als daarbuiten (bv. KASK, RITCS, LUCA) op zoek naar kruisbestuivingen en om artistieke injecties te geven. (Zie ook prioriteit 1).

Kansen voor samenwerking met de Stad

- ▶ Een globale visie ontwikkelen op ruimtegebruik voor kunstenaars (bestaande en toekomstige infrastructuur, tijdelijke invulling, restruimte...) in samenwerking met KKO.
- ▶ Kunstensector betrekken in toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen, bv. Masterplan Budatip.
- ▶ Actualiseren van de matrix Talentontwikkeling en deze actief inzetten als een werkinstrument om vraag en aanbod af te stemmen en de link te maken tussen amateur- en professionele kunsten.

Collectief engagement

Het KKO engageert zich om kansen voor tijdelijke invulling mee inhoudelijke te voeden vanuit het oogpunt van de kunsten en de kunstenaar.

Howest - The Penta

PRIORITEIT 4: WE BOUWEN MEE AAN EEN KWALITATIEVE EN TOEGANKELIJKE PUBLIEKE RUIMTE ALS PLEK VOOR ONTMOETING EN INSPIRATIE

De publieke ruimte is duidelijk een aandachtspunt in Kortrijk, zowel binnen het kunstenveld als bij het beleid. Alles vertrekt bij het gedeelde verlangen om vanuit de kunsten een betekenisvolle en duurzame impact te hebben op de samenleving. Het belang van een toegankelijke en kwalitatieve ruimte, waar mensen elkaar kunnen ontmoeten en zich kunnen ontplooiën, is sinds Corona meer manifest dan ooit. Op verschillende niveaus kunnen de kunsten hierbij een betekenisvolle rol spelen. Dat kan via de spreekwoordelijke software: een breed gamma aan gerichte prikkels, van kleinere interventies en grootschalige evenementen, zoals vandaag al sterk aan de hand is. De publieke ruimte biedt zo kansen om een breder en meer divers publiek te engageren en te mobiliseren. Het kan ook door artistieke partners – kunstenaars en organisaties – in een vroeg stadium te betrekken bij de ontwikkeling van de hardware: de vormgeving van de publieke ruimte zelf. De Stad is hierbij gangmaker in de (her)aanleg van de publieke ruimte en facilitator en ondersteuner van evenementen in de publieke ruimte.

Deze prioriteit is sterk verbonden met de vorige drie. De publieke ruimte is een werkterrein voor kunstenaars, een uitgelezen plek om nieuwe vormen van co-creatie uit te testen en nieuw publiek en moeilijk bereikbare doelgroepen te bereiken, maar ook om burgers op andere manieren bij artistieke praktijken en processen te betrekken.

Om in de komende beleidsperiode een meer toegankelijke en artistieke publieke ruimte te creëren, nemen de kunstenuorganisaties de volgende engagementen op.

- ▶ **De publieke ruimte ontwikkelen als speelplek voor de kunsten:** een artistiek programma voor de publieke ruimte. De kunstenuorganisaties engageren zich om vanuit hun eigen werking in te zetten op de publieke ruimte in de stad en de bredere regio. Het gaat om de volle breedte: divers, kleinschalige artistieke interventies en speldenprikken, van onderuit tot grootschalige en gezamenlijke projecten in samenwerking, soms met de Stad. Initiatief kan ontstaan van onderuit, maar evenzeer komen er top-downinitiatieven vanuit de Stad of de organisaties. Kunstenuorganisaties nemen de publieke

ruimte – als podium en presentatieplek, als plek voor creatie en participatie – zoveel mogelijk mee in de kunstendecreetplannen. De reeds opgestarte werkgroep Kunst in de Publieke ruimte binnen het Kortrijks Kunstenuoverleg is een waardevol instrument om dit engagement te concretiseren.

- ▶ **Kunstenuorganisaties zijn partner om mee na te denken over vormgeving en invulling van publieke ruimte.** De Stad heeft grote ambities en werven op vlak van publieke infrastructuur en publieke ruimte. De sector wil vanuit zijn expertise graag betrokken zijn bij de heraanleg of ontwikkeling van publieke ruimte om ervoor de zorgen dat daarbinnen ideale omstandigheden gecreëerd worden voor artistiek werk in die ruimte.
- ▶ **Proactief opzoeken van (eu)regionale verbindingen en partnerships.** Kunstenuorganisaties engageren zich om dit thema breder te zetten dan louter de stad en hieromtrent proactief samenwerking op te zoeken met partners in de bredere regio, Zuidwest en Euregio.

Kansen voor samenwerking met de Stad

- ▶ Er is een werkgroep Kunst in de Publieke ruimte opgestart binnen de schoot van het Kortrijks Kunstenuoverleg. De samenwerking met de Stad is hierin cruciaal, zowel voor wat betreft de software (artistieke programmering) als over hardware (de vormgeving van de publieke ruimte). Het KKO vraagt om blijvend geconsulteerd en betrokken te worden.
- ▶ Er liggen kansen voor het verbreden en verdiepen van stedelijke initiatieven in de publieke ruimte zoals Sinksen, Triënnale Beeldende Kunsten, ... wanneer de sector tijdig betrokken wordt, zodat tijd en middelen vrijgemaakt kunnen worden om samen sterke projecten en processen te ontwikkelen.

Collectief engagement

Vanuit het KKO blijven inzetten op de Werkgroep Kunst in de Publieke ruimte.

PRIORITEIT 5: WE PAKKEN UIT MET DE ROL VAN DE KUNSTEN AAN DE ONTWIKKELING VAN STAD EN REGIO

Als Kortrijk steeds meer een aantrekkelijke 'urban village' is - de creatieve stad aan de Leie - dan is dat mede de historische verdienste van het kunstenveld. In de relatieve luwte van een kleine stad is er de ruimte om te experimenteren en te creëren. Via evenementen en festivals - vaak vanuit partnerships - zijn er grote publiekstrekkingen die de het artistieke en creatieve gezicht van de stad versterken. Denk aan het NEXT-festival, Sonic City, Wonder... Mutatis mutandis geldt dit voor de bredere (EU-)regio, waarbij Kortrijk al lang een voortrekkende is op het vlak van (grensoverschrijdende) regionale samenwerking op het vlak van kunsten en cultuur. De (inter)regionale aanwezigheid en zichtbaarheid van de kunsten is de voorbije tijd echter opnieuw afgezwakt, mede door het wegvallen van subsidiekaders. Er zijn nieuwe impulsen nodig, ook op vlak van communicatie en zichtbaarheid. Met welk verhaal pakken we uit? Wat is het nieuwe en overkoepelende verhaal voor de kunsten in de stad en de bredere regio? Er is nood aan een gedeeld perspectief en een wervend verhaal.

Om samen het verhaal van de betekenisvolle rol van de kunsten voor de ontwikkeling van stad en regio uit te dragen, nemen de kunstenuitvoeringsorganisaties de volgende initiatieven:

- ▶ **Proactief communiceren over de Landschapstekening en de voortgang met betrekking tot de prioriteiten.** Hierin is de huidige Landschapstekening een eerste stap. De kunstenuitvoeringsorganisaties willen zichtbaar maken naar mogelijke partners, overheden en kunstenaars waarom het Kortrijks Kunstenoverleg inzet op de 6 prioriteiten, hoe de organisaties ermee aan de slag gaan en welke vooruitgang wordt geboekt... De Landschapstekening kunsten wordt dus gepubliceerd, teruggekoppeld naar al wie meewerkte en naar mogelijke stakeholders. Ook tijdens de volgende meerjarige periode wordt tussentijds gerapporteerd over voortgang, resultaten en bijstellingen.
- ▶ **Het artistieke verhaal als basis voor DURF2030 en de culturele langetermijnstrategie van de Stad.** Als we de kunsten meer zichtbaar willen maken in het stedelijk verhaal, dan liggen er kansen in de ECoC-kandidatuur. Binnen die kandidatuur is het immers noodzakelijk dat de Stad een langetermijnperspectief ontwikkelt op cultuur, en de relatie met stedelijke ontwikkeling. De Landschapstekening Kunsten - bottom-up ontwikkeld vanuit de visie van het bredere Kortrijks kunstenederland, en vertrekkend vanuit de visie op kunsten als een motor voor stedelijke en regionale ontwikkeling - biedt hiervoor alvast bouwstenen. Ook hier kiezen we voor het regioverhaal (Euregio en Zuidwest).

Kansen voor samenwerking met de Stad

- ▶ Actief ondersteunen van het Kortrijks Kunstenoverleg als structuur voor netwerking, samenwerking, visievorming en structureel overleg met de Stad, zowel politiek als met de bevoegde diensten. Het gesprek vertrekt vanuit cultuur (breder dan louter communicatie en events, maar ook afstemming m.b.t. stedelijke initiatieven), maar raakt ook aan citymarketing, stadsontwikkeling... Er is dus ook een overlegstructuur nodig met andere domeinen.
- ▶ Betrek het Kunstenoverleg bij het uitwerken van de culturele langetermijnstrategie in het kader van het bidbook voor ECoC 2030.
- ▶ Het opzetten van een permanente dialoog over de Landschapstekening Kunsten: niet eenmalig met oog op het gesprek met de Vlaamse overheid n.a.v. de komende subsidieronde, maar een permanente dialoog over een gezamenlijk engagement met betrekking tot de 6 prioriteiten.

Collectief engagement

Het KKO engageert zich om mee de culturele langetermijnstrategie van de Stad uit te werken.

PRIORITEIT 6: WE DRAGEN DE PRINCIPES VAN FAIR PRACTICE UIT IN DE BREDE REGIO, OOK BUITEN DE KUNSTEN

In Kortrijk is er een sterke traditie tot samenwerken tussen kunst- en cultuurorganisaties onderling, maar evenzeer met andere sectoren als onderwijs, zorg, bedrijfswereld. Deze regionale sterkte ligt aan de basis van de IGS Zuidwest, het Kortrijkse Kunstenoverleg maar evengoed het label van UNESCO, Creative city of Design. Het is absoluut noodzakelijk om de kwaliteit van de samenwerking te continueren, om de 6 prioriteiten te kunnen aanpakken. Samenwerken vanuit vertrouwen en een langetermijnperspectief is cruciaal. Om die reden willen de kunstorganisaties gaandeweg in alle (samen)werkingen de vier principes van Fair Practice toepassen: Solidariteit, Transparantie, Duurzaamheid en Verantwoordelijkheid⁷. Elke samenwerking gaat uit van gelijkwaardigheid, eerder dan van de gebruikelijke machtsposities.

Fair Practice gaat instrumentalisering tegen, niet enkel van de kunsten of kunstenaars. Vanuit de sector wordt de autonomie van de kunsten verdedigd en de plaats van de kunstenaar centraal gesteld. Ook in samenwerking met de Stad wordt gewerkt vanuit voldoende wederzijds respect en autonomie.

- **Implementatie van visie en tools Fair Practice en Juist is Juist binnen de werkingen.** In hun meerjarige subsidieaanvragen voor het Kunstendecreet engageren de Kortrijkse kunstorganisaties zich elk individueel om een ambitieuze voortrekkersrol

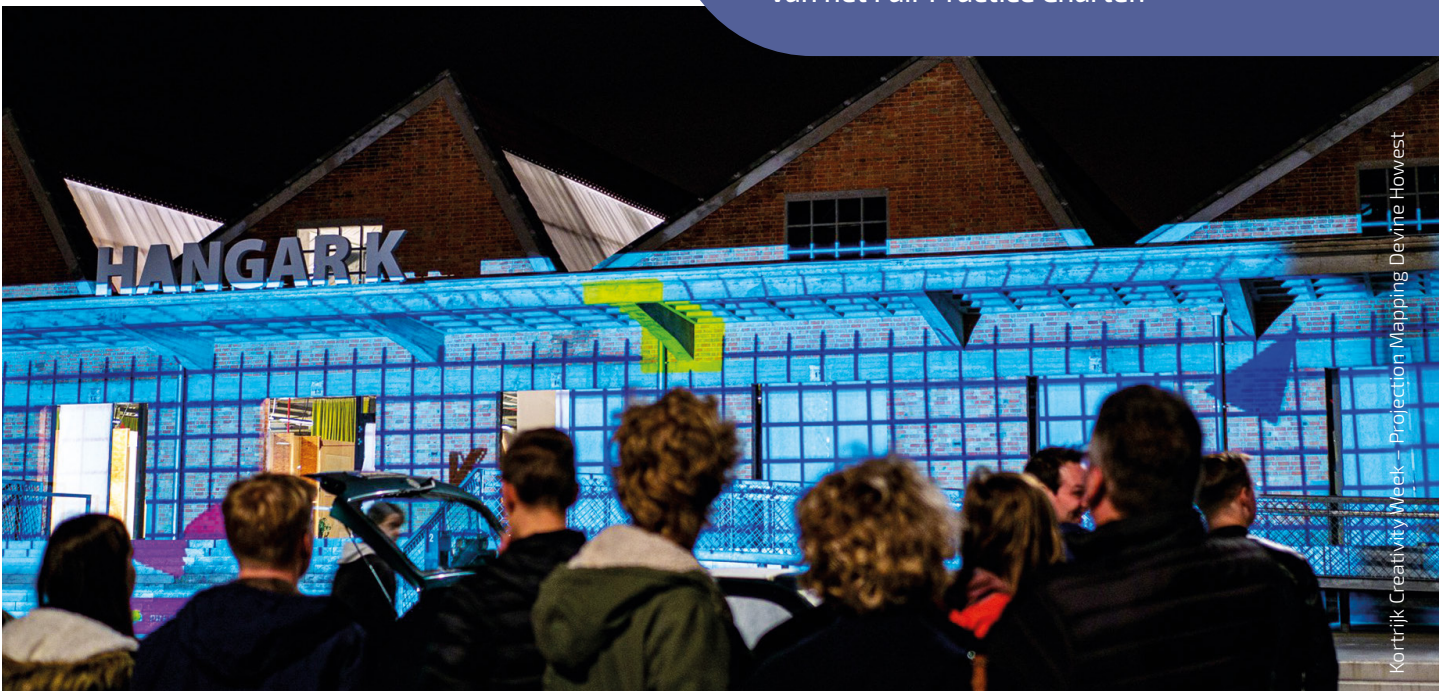
op te nemen op het vlak van Fair Practices.

- **Kortrijks Fair Practice Manifest: gezamenlijk uitdragen van de principes van fair practice in alle samenwerkingen.** Om duurzaam samenwerken te bevorderen, is het nodig te sensibiliseren. Om die reden passen we niet enkel de fair practice principes toe, we maken dit ook zichtbaar. Het Kortrijks Kunstenoverleg engageert zich om een manifest, gezamenlijk ondertekend door alle KD-organisaties: dit is hoe wij in Kortrijk werken. Kunstorganisaties gebruiken dit manifest als checklist en basis voor gesprek over samenwerking – met kunstenaars en met andere partners, en dus ook als leidraad voor samenwerkingen met de Stad. De kunstorganisaties engageren zich ook om halverwege de nieuwe meerjarige subsidieperiode tussentijdse evaluatie en stand van zaken op te maken voor wat fair practice betreft, en engagementen desgevallend bij te sturen en aan te scherpen.

⁷ www.juistisjuist.be

Collectief engagement

De kunstorganisaties willen de Stad betrekken bij het verder uitwerken van het Fair Practice Charter.

En nu?

Sinds de vorige kunstenplannen zette het kunstenlandschap in stad en regio Kortrijk belangrijke stappen vooruit. Maar het werk is niet af, en nieuwe uitdagingen stellen zich in een samenleving in volle verandering. In deze Landschapstekening benoemen de kunstenuorganisaties een lijst van zes prioriteiten voor het kunstenlandschap in de stad en in de bredere regio.

De Landschapstekening is slechts een eerste stap: de zes prioriteiten vormen het gedeelde kompas voor de volgende jaren. De organisaties die anno 2021 werken aan een meerjarige subsidieaanvraag nemen alvast het engagement op om in hun meerjarige aanvragen zelf concrete initiatieven te nemen om deze prioriteiten aan te pakken.

Vanuit het Kortrijks Kunstenoverleg ontwikkelen ze gezamenlijke initiatieven. Dit is tegelijk ook een uitnodiging aan de bredere groep van organisaties actief binnen het artistieke en culturele weefsel in stad en regio, aan de Stad Kortrijk en andere overheidsniveaus om hier samen de schouders onder te zetten en een gedeelde toekomstvisie te realiseren.

Drijf in cinema - © Cinemabiel

COLOFON

IDEA Consult kreeg de opdracht van de organisaties erkend binnen het Kunstendecreet (Designregio Kortrijk, kunstencentrum BUDA, NEXT festival, Theater Antigone, Unie der Zorgelozen, vzw Wit.H en Wilde Westen) en de stad Kortrijk om deze Landschapstekening op te maken.

Dank aan Joris Janssens en Cathy Cardon voor het vele werk in online tijden. De tekst werd opgemaakt vanuit de input van de vele deelnemers aan het participatief traject in het voorjaar van 2021.

Dank aan iedereen met een hart voor de kunsten die een bijdrage leverde. De tekst werd bijgeschaafd en verfijnd onder impuls van de Kunstenorganisaties en de stad Kortrijk en voorgelegd aan het Kunstenoverleg Kortrijk op maandag 18/10/2021. Op basis van deze laatste feedback werd de tekst gefinaliseerd.

Dank aan Kristof Jonckheere, Klaartje Mertens, Nele Roels, Benoit Geers, Lise Van Tendeloo, Tom Vangheluwe, Stijn Van Dierdonck, Luc Vandierendonck, Alexander Ververken voor het denk- en redactiewerk.

Opmaak: Communicatie/Stadsmarketing Kortrijk

Verantwoordelijke uitgever: Ruth Vandenbergh, Grote Markt 54, 8500 Kortrijk

wit.h

de **unie**
Zorgelozen
VERBREEK VERZAMEL VERTEL

theater
antigone

THEATRE
DANCE
PERFORMANCE
Lille - Kortrijk - Tournai
+ Valenciennes
**NEXT
FESTIVAL
.EU**

W
W
WILDE
WESTEN

KUNSTENCENTRUM
ARTS
CENTRE
buda

design
regio
kortrijk

KORTRIJK

